

Fantastična priča Hugh Loftinga

Jurić, Natali

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:189:414415>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-14**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Teacher Education - FTERI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
UČITELJSKI FAKULTET U RIJECI

Natali Jurić

Fantastična priča Hughha Loftinga

DIPLOMSKI RAD

Rijeka, 2024.

SVEUČILIŠTE U RIJECI

UČITELJSKI FAKULTET U RIJECI

Sveučilišni integrirani prijediplomski i diplomski Učiteljski studij

Fantastična priča Hughha Loftinga

DIPLOMSKI RAD

Predmet: Dječja književnost

Mentor: izv. prof. dr. sc. Maja Verdonik

Studentica: Natali Jurić

Matični broj (JMBAG): 6019831102990130224

U Rijeci,

srpanj, 2024.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da sam diplomski rad izradila samostalno, uz preporuke i savjetovanje s mentorom. U izradi rada pridržavala sam se Uputa za izradu diplomskog rada i poštovala odredbe Etičkog kodeksa za studente/studentice Sveučilišta u Rijeci o akademskom poštenju.

Potpis studenta/studentice

Natali Jurić

SAŽETAK

Britanski književnik Hugh Lofting (1886. – 1947.) autor je serije popularnih priča o neobičnom doktoru Dolittleu koji razumije jezik životinja. Loftingova je fantastika posebne vrste: izrasla na ljubavi prema životinjama, iz iskustva s ratišta 1. svjetskog rata i iz otpora prema ratnim stradanjima ljudi i životinja. Cilj je rada književnoteorijskom analizom utvrditi karakteristike fantastičnih priča Hugh Loftinga, prisutne u serijalu priča o doktoru Dolittleu te njihovu primjerenost u radu s djecom mlađe školske dobi. Rezultati analiza u ovome radu ističu kako je najčešći pomak u irealno, u pričama Hugh Loftinga, upravo sposobnost doktora Dolittlea da razumije jezik kojim se životinje sporazumijevaju. Nadalje, rezultati također ukazuju kako Loftingove priče zadovoljavaju formu fantastične priče sadržavajući pomak u irealno, fantastična bića i fantastične događaje kao glavne elemente fantastičnih priča. Također, jedan od zaključaka je i taj da se Loftingove priče ističu prožetošću poučnim opisima, koji su proizašli iz autorove motivacije i stava da se prema životinjama treba odnositi, kao i prema ljudima, s poštovanjem i humanošću.

Ključne riječi: Hugh Lofting, fantastična priča, priče o životinjama

SUMMARY

British writer Hugh Lofting (1886. – 1947.) is the author of a series of popular stories about the unusual Doctor Dolittle who understands the language of animals. Lofting's fiction is of a special kind: it grew out of love for animals, from experience on the battlefields of World War I and from resistance to the wartime suffering of people and animals. The aim of the work is to determine the characteristics of Hugh Lofting's fantastic stories, present in the series of stories about Doctor Dolittle, and their appropriateness in work with younger school-age children through a literary-theoretical analysis. The results of the analyses in this paper point out that the most common shift to the unreal in Hugh Lofting's stories is precisely Doctor Dolittle's ability to understand the language used by animals to communicate. Furthermore, the results also indicate that Lofting's stories satisfy the fantasy story form by containing

a shift into the unreal, fantastic beings and fantastic events as the main elements of fantasy stories. Also, one of the conclusions is that Lofting's stories stand out for being imbued with instructive descriptions, which arose from the author's motivation and attitude that animals should be treated, as well as people, with respect and humanity.

Keywords: Hugh Lofting, fantasy story, animal stories

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. DJEČJA KNJIŽEVNOST.....	2
3. PRIČA.....	4
2.1. Podjela priče.....	5
4. FANTASTIČNA PRIČA.....	7
3.1. Razlike između bajke i fantastične priče.....	8
3.2. Elementi fantastične priče.....	9
4. HUGH LOFTING.....	11
4.1. Život.....	11
4.2. Stvaralaštvo.....	12
5. SERIJAL PRIČA O DOKTORU DOLITTLEU.....	13
6. ANALIZA FANTASTIČNIH PRIČA HUGHA LOFTINGA.....	15
6.1. <i>Pripovijest o doktoru Dolittleu</i>	16
6.1.1. Fabula.....	17
6.1.2. Elementi fantastične priče.....	18
6.2. <i>Putovanja doktora Dolittlea</i>	23
6.2.1. Fabula.....	23
6.2.2. Elementi fantastične priče.....	24
6.3. <i>Cirkus doktora Dolittlea</i>	29
6.3.1. Fabula.....	29
6.3.2. Elementi fantastične priče.....	30
6.4. <i>Doktor Dolittleova karavana</i>	35
6.4.1. Fabula.....	35

6.4.2.	Elementi fantastične priče	36
6.5.	<i>Doktor Dolittle na Mjesecu</i>	44
6.5.1.	Fabula	44
6.5.2.	Elementi fantastične priče	45
7.	VAŽNOST PRIMJENE FANTASTIČNE PRIČE U NASTAVI	53
7.1.	Primjena priča o doktoru Dolittleu u razrednoj nastavi	55
7.1.1.	Poštenje.....	57
7.1.2.	Odnos prema životinjama.....	59
7.1.3.	Odnos prema ljudima	61
7.1.4.	Obiteljske obveze	61
7.2.	Primjeri aktivnosti za rad s učenicima	62
8.	ZAKLJUČAK	65
9.	LITERATURA	67
	PRILOZI.....	71

1. UVOD

Priča o doktoru Dolittleu, autora Hugh Loftinga, jedna je od dobro znanih i omiljenih lektira među djecom mlađe školske dobi. Razlog tome svakako su jednostavnost fabule te životinje kao glavni likovi. Tome pridonosi i lik neobičnog doktora koji nauči jezik životinja. Tema ovoga rada je analiza nekih od priča o doktoru Dolittleu iz ciklusa priča autora Hugh Loftinga. Priče koje su obuhvaćene analizom su redom *Pripovijest o doktoru Dolittleu* (2016), *Putovanja doktora Dolittlea* (2019), *Cirkus doktora Dolittlea* (1999), *Doktor Dolittleova karavana* (2001) i *Doktor Dolittle na Mjesecu* (1999). Cilj ovoga rada je analizirati stil autora Hugh Loftinga te usmjeriti pozornost na elemente fantastične priče u njegovim djelima. Kriteriji analize podijeljeni su na pomak u irealno, fantastična bića i likovi životinja te fantastični i humoristični događaji. Navedeni kriteriji analize oblikovani su na temelju onoga što su razni autori istaknuli kao elemente fantastične priče. Najviše autora spominje upravo navedene elemente te su samim time oni, u ovom slučaju, postali kriterijima analize. Analiza priča temelji se na pročitanim pričama u kojima su pronađeni i izdvojeni opisi ulomaka, u kojima je vidljiv pojedini element fantastične priče, a koji je naznačen kao kriterij. Upravo zbog velike popularnosti prve njegove knjige, *Pripovijest o doktoru Dolittleu*, odabir teme rada pao je na upravo ovu temu.

Hugh Lofting, pored *Pripovijesti o doktoru Dolittleu*, koja je ujedno i jedna od knjiga na popisu obaveznih lektira za treći razred osnovne škole, napisao je i objavio još jedanaest knjiga o ovom neobičnom doktoru koji zna životinjski jezik, no one nisu postigle toliku pozornost. Upravo zbog toga, cilj rada je istražiti i prikazati na koji način se ostale priče o doktoru Dolittleu mogu uklopiti u rad s učenicima razredne nastave te jesu li priče uopće primjerene tom uzrastu. Pored toga, cilj je istražiti i prikazati karakteristike autorova stila pisanja, zbog kojih se njegovo stvaralaštvo često ističe kao jedan od vrijednih primjera fantastične priče.

2. DJEČJA KNJIŽEVNOST

Prema literaturi, dječja književnost različito se tumači te ima brojne definicije koje ovise o autorovu poimanju same dječje književnosti. Tako u Hrvatskoj enciklopediji stoji da je dječja književnost: „književno stvaralaštvo prilagođeno mlađima, namijenjeno kućnom, predškolskom i školskom odgoju. Izdvajanje dječje književnosti iz korpusa nacionalne ili svjetske književnosti opravdava se, uz ostalo, funkcijom stvaranja navike čitanja u najranijoj dobi.”¹

Prema autoricama Hameršak i Zima, dječja književnost za neke predstavlja primarno skup knjiga na policama dječjih odijela u knjižarama i knjižnicama, za druge, ona obuhvaća sve knjige koje su čitali u djetinjstvu, a za treće one knjige koje danas djeca najradije odabiru i čitaju. (Hameršak i Zima, 2015)

Također, dječja književnost može se odrediti i kao poseban dio književnosti kojem pripadaju djela koja su prikladna djeci po svom obliku i sadržaju, a mogu biti ili svjesno namijenjena djeci ili ne namijenjena djeci, ali su, ta djela, zbog svojih obilježaja, tijekom vremena, postala prikladna za dječju dob te ih uglavnom najviše čitaju djeca. (Crnković, 1982)

Prema Crnkoviću (1984), postoje dva osnovna shvaćanja pojma dječja književnost. Prvo je dječja književnost, a drugo je književnost za djecu. Dječja književnost obuhvaća sva književna djela koja nisu nužno namijenjena djeci, ali su ih djeca prihvatila i sada se svrstavaju kao takva, dok je književnost za djecu sve književno stvaralaštvo koje je od početka namijenjeno djeci kao čitateljima. Crnković (1984), dječju književnost dijeli na prave (glavne) vrste i granične (sporedne) vrste. Prave vrste su slikovnica, dječja poezija, priča, dječji roman ili roman o djetinjstvu. Basne, roman o životinjama, avanturistički ili pustolovni roman, historijski ili povijesni roman, znanstvena fantastika, putopisi i biografska djela dio su graničnih vrsta dječje književnosti (Crnković, 1984).

Kako je već ranije istaknuto, izdvajanje dječje književnosti, kao jedne od kategorija književnosti, opravdava se funkcijom stvaranja navike čitanja od

¹ *Dječja književnost*. Pribavljeno 19.03.2024., sa <https://www.enciklopedija.hr/clanak/djecja-književnost>.

najranije dobi.² Time se naglašava važnost čitanja kod djece te stvaranja čitalačkih kompetencija kod djece od ranog djetinjstva. Formalno, čitalačke vještine počinju se stjecati početkom osnovnoškolskog obrazovanja, no važno je i poželjno da djeca stječu navike čitanja i mnogo prije od polaska u školu. Još iz majčine utrobe, dijete sluša govor te se navikava na glasove svojih roditelja i obitelji. Po rođenju, dijete voli kada čuje svoje roditelje te je to idealna prilika za pričanje priča i uspavanki što navodi i autorica Popek (2021) te ističe kako se djeci može čitati i pričati priče već od samog rođenja jer na taj način razvijaju svoja osjetila. Također, čitanjem od najranije dobi, djeci dajemo primjer i razvijamo interes za čitanje te razvijamo emocionalnu povezanost koja kod djeteta razvija ugodne asocijacije i ljubav prema knjizi i čitanju. (Popek, 2021) Naravno, dijete u toj dobi ne može samostalno čitati niti razumije riječi priče, ali se stvaraju rutina i navika koje će nositi sa sobom kroz djetinjstvo. U ranom djetinjstvu, važno je da roditelji sa svojom djecom čitaju slikovnice te razgovaraju o ilustracijama i tako pripremaju podlogu za djetetovo samostalno pričanje priča i čitanje (Civardi i sur., 2015). Na taj način, kod djece se stvara motivacija za kasnijim samostalnim čitanjem te se gradi bliskost između roditelja i djeteta (Perrow, 2010). U cijelom tom procesu, pripreme za formalno stvaranje čitalačkih kompetencija, uvelike pomaže područje dječje književnosti i autora koji istražuju i pišu radove o djelima dječje književnosti i njihovim vrijednostima. Tako, lako možemo izabrati kvalitetna i svezremenska ostvarenja svjetske i hrvatske dječje književnosti.

² *Dječja književnost*. Pribavljeno 19.03.2024., sa <https://www.enciklopedija.hr/clanak/djecja-knjizevnost>.

3. PRIČA

Priča je sastavni dio života ljudi već stotinama, tisućama i milijunima godina. Drugim riječima, od kad postoje ljudi postoji i priča. Kada čujemo pojam priča, odmah ga povežemo uz djetinjstvo i djecu, no činjenica je da su priče kroz povijest bile više namijenjene odraslima nego djeci. Dok su praljudi po špiljama crtali svakodnevne situacije i tako poučavali nove naraštaje, u srednjem vijeku i kroz ostala povijesna razdoblja, priče su služile kako bi se narod poučavao i zastrašivao, često su služile kako bi se objasnile pojave koje nisu mogle biti shvaćene i objašnjene u svakodnevicu, a također i kao sredstvo za razvoj moralnih vrijednosti kod ljudi. U bližoj prošlosti i u današnje vrijeme priče imaju vrlo široku primjenu i namjenu. Priče se i dalje koriste za poučavanje o raznim temama, za uspavlivanje, za zabavu, za opuštanje, ali i kao terapija odnosno biblioterapija.

Sve u svemu, zajedničko sadašnjoj priči i priči kroz povijest jest da je ona sredstvo koje čovjek svojevrijedno bira i rado koristi kako bi se lakše nosio sa situacijama i životom uopće. Crnković (1987) priču opisuje kao bijeg od skučenosti, zagledavanje iza osjetilima dostupnog svijeta, probijanje postojećih horizonata intuicijom i maštom, projiciranje vlastitih želja i domišljanja u postojeći svijet te prevladavanje konvencionalne stvarnosti.

Mnogi autori ne slažu se oko terminologije i elemenata priče, no slažu se oko jednoga, a to je da je vrlo teško definirati priču i sve karakteristike sažeti u jednu smislenu definiciju. Pokraj brojnih shvaćanja i definiranja priče, neke od mogućih definicija su:

„Termin najšireg značenja koji može zamijeniti sve ostale nazive za kratke prozne vrste.” (Težak, 1991: 12)

„Priča je, dakle, nadređen pojam svim ostalim tipovima ili podvrstama kao što su narodna priča, umjetnička priča, bajka, legenda, saga ili predaja, fantastična priča itd.” (Crnković, 1987: 8)

Također, Solar o priči piše kao o temelju pripovijedanja, koje čini jedan od načina prenošenja znanja koje se na drugi način ne bi moglo prenijeti te zbog toga priča ima i spoznajnu funkciju. (Solar, 2007) S druge strane, priča može biti definirana i kao književna vrsta u kojoj se čudesno pojavljuje na razne načine, u bilo kojem obliku i u raznim količinama, što ovisi o autoru i njegovom ukusu. (Crnković, 1987)

Iz navedenog možemo zaključiti kako se autori Crnković (1987) i Težak (1991) slažu u jednome, a to je da je priča nadređeni pojam kraćim proznim vrstama. Dok Crnković (1987) navodi mnoge vrste priča, Visinko navodi samo bajku, fantastičnu priču i pripovijetku (Visinko, 2005).

2.1. Podjela priče

S obzirom na to da se prema navedenom da zaključiti kako je priča nadređeni pojam mnogim kraćim narativnim ili proznim vrstama te da priča nije sinonim za pripovijetku, slijedi podjela priče na podvrste prema kategorijama koje je odredio Crnković u svojoj antologiji *Sto lica priče* kako bi se olakšalo definiranje i objašnjavanje terminologije (Crnković, 1987).

„ Prema postanku – narodna priča i umjetnička priča.

Prema tipu čudesnog – mitološka priča, alegorijska priča, hiperbolička priča i fantastična ili nadrealistička priča.

Prema efektu, namjeni ili podtekstu – simbolička priča, filozofska priča, šaljiva ili humoristična priča, poučna priča, priča kao igra, moralistička priča i basna.

Po odnosu prema tradiciji – klasična priča, starinska priča, moderna priča.

Po elementu igre – kumulativna priča i nonsensna priča.

Prema junacima u odnosu na djecu – priča s djecom kao junacima i priča s junacima koji nisu djeca.

Po junacima uopće – vilinska priča, priča o patuljcima, priča o divovima, priča o vješticama, priča o herojima, priča o postanku imena planina, izvora, rijeka, priča o svecima, priča o trećem sinu, priča mudroj djevojci, priča o životinjama,

priča o antropomorfno prikazanim životinjama, priča o antropomorfno prikazanim biljkama i stvarima, priča o lutkama, priča o ludama, priča o djevojčicama i dječacima i mnoge druge.

Prema završetku – priča sa sretnim završetkom, priča s nesretnim završetkom i priča sa završetkom u kojem se ne odlučuje o biti ili ne biti, sreći ili nesreći.

Po odnosu prema igri riječima – bez igre riječima i sa igrom riječima.”
(Crnković, 1987: 13-14)

Uza sve navedene kriterije podjele, osnovna podjela priče je ona po strukturi. Po strukturi, priče se dijele na narodne bajke, umjetničke bajke i fantastične priče. Narodna bajka najčešće ima strogo određenu i prepoznatljivu strukturu, paralelno u njoj postoje stvarni i čudesni elementi, karakteri i događaji često nisu dovoljno opisani, a opisi koji postoje dinamični su i u funkciji radnje, čudesno je često mitološkog podrijetla te se cijela radnja odvija u neodređenom prostoru i vremenu.
(Crnković, 1987)

Umjetničke ili literarne bajke često su, po vanjskim obilježjima, nalik na narodne priče, no za razliku od njih, umjetničke bajke su priče izgrađene na narodnim elementima s promjenom nekih odrednica gdje se ističe prisutnost pejzaža, produbljivanje i izgradnja kompleksnih likova i drugačija etičnost. (Crnković, 1987)

Fantastična priča je priča u kojoj postoji pomak iz realnog u irealno, a stvarni i nestvarni svijet svjesno ukazuju jedan na drugoga i međusobno se propitkuju, no čitatelji svjesno odlučuju prihvatiti irealno i uploviti u fabulu.(Crnković, 1987)

4. FANTASTIČNA PRIČA

Općenito, fantastična književnost su sva djela koja se ne grade na potrebi zbilje te zbog toga ne poštuju razlike između mogućega i nemogućega, stvarnoga i nestvarnoga i sna i jave (Solar, 2006), što bi značilo, da se u fantastičnoj književnosti radnja odvija u stvarnom i nestvarnom svijetu, ispreplićući se.

Kada je riječ o fantastičnoj priči, mnogi autori na mnoge načine tumače što je fantastična priča i koje su njezine osobine. Stoga se pronalazi mnogo raznih opisa. „Fantastična priča počiva na irealnom svijetu koji je u bitnoj vezi s realnim svijetom te se pritom oslobađa i otkriva unutarinja stvarnost, pohranjena duboko u čovjeku. Dječja fantastična priča pretpostavlja izokrenutost gledišta djetetove stvarnosti. U središtu je nova stvarnost, utemeljena na drukčijem sustavu djelovanja, koje je izazvano možda neznatnim, ali vrlo uspješnim iskorakom protagonista te on najčešće uranja u san ili svijet podsvijesti.” (Visinko, 2005)

Dok Visinko (2005) fantastičnu priču opisuje kao priču u kojoj je u središtu nestvarni ili iracionalni svijet ili pak djetetova nova stvarnost, Crnković je opisuje kao priču koja uvijek prikazuje realnost uz pomoć irealnosti kako bi je bolje opisala i bila uvjerljivija. (Crnković, 1984)

Nadalje, neki se autori prilikom definiranja fantastične priče, koriste njezinim elementima kako bi lakše opisali njezina obilježja. Tako Pintarić ističe kako fantastične priče često tematiziraju igru, djetinjstvo i odrastanje, kako u njima prevladavaju suvremeni motivi te se napušta stereotipna kompozicija, očit je prijelaz iz stvarnog u nestvarni svijet te su glavni likovi najčešće djeca koja se vole igrati i maštati, a nestvarni likovi su najčešće u ulozi tajanstvenog prijatelja. (Pintarić, 2008)

Todorov (1987), slično kao i Crnković (1984), fantastičnu priču opisuje kao priču čija se radnja odvija isključivo u stvarnom svijetu: „U svijetu koji je doista naš, u svijetu koji poznajemo, bez đavola, vila i vampira, događa se nešto što se zakonima tog istog, nama bliskog svijeta, ne može objasniti” (Todorov, 1987, prema Peruško, 2009). Todorov, također govori i o fantastičnom, kao osjećaju kojeg

dožive likovi i čitatelji, a može se opisati kao neodlučnost koju biće osjeća kada se nađe u situaciji u kojoj se treba odlučiti u koje zakone prirode vjerovati. One koje zna i poznati su mu jer su iz svijeta zbilje ili nove zakone iz nestvarnog svijeta. (Todorov, 1987)

Obzirom da se brojni autori nisu mogli usuglasiti oko definiranja fantastičnog i stvarnog svijeta, Peruško (2018) ističe svojevrsno rješenje kada je riječ o poimanju fantastičnog i stvarnog: „Uwe Durst je u svojoj *Teoriji fantastične književnosti*, pošavši upravo od načelne tvrdnje da je sva književnost u odnosu na stvarnost fantastična te zaključivši da stoga žanrovsku razliku između fantastične i ostalih književnih žanrova ne valja tražiti u njezinu otklonu od izvanknjiževne stvarnosti, predložio da fantastičnu prozu definiramo prema njezinim odstupanjima od unutarknjiževnih konvencija – s jedne strane realističkih, koje je nazvao sustavom zbilje, a s druge strane onih koje je obuhvatio terminom *sustav čudesnog*” (Durst prema Peruško, 2018: 101-102).

Fantastična priča ima mnoštvo elemenata i definicija koje ovise o stavu autora. Brojne definicije i radovi raznih autora daju naslutiti kako su fantastična priča i bajka vrlo bliske i slične vrste priče. Kod nekih autora, naslućuje se kako je fantastična priča nastala iz bajke. Drugim riječima, Crnković (1987) dijeli priče po strukturi na narodne bajke, umjetničke bajke i fantastične priče te tako gradira elemente i složenost vrste. Može se zaključiti da jedna vrsta nastaje iz druge dodavanjem ili promjenom elemenata. Također, autorice knjige *Uvod u dječju književnost*, Hameršak i Zima (2015), navode kako je teško definirati bajku i fantastičnu priču zato što definiranjem bajke kao bilo koje priče izgrađene na irealnim elementima gubi se različitost bajke u odnosu na druge važne žanrove poput fantastične priče i fantastike uopće (Hameršak i Zima, 2015). Samim time, nailazimo do pitanja: Koje su razlike između bajke i fantastične priče?

3.1. Razlike između bajke i fantastične priče

Crnković (1987) ističe, kako se bajka najbolje može tumačiti stvaranjem opozicije između nje i fantastične priče, što ujedno tumači i fantastičnu priču. Za

početak, treba razlikovati čudesno i fantastično. Čudesno je karakteristično za bajku te autor to tumači kao svijet čuda, svijet koji se vezuje sa stvarnim svijetom, ne narušavajući u njemu unutarnji sklad i njegovu čvrstinu, dok je fantastično: „manifestacija skandala, rascijepa, neobično, čak nesnosno prodiranje u stvarni svijet.” (Caillois,1960, prema Crnković, 1987: 12) Prema navedenom se može zaključiti, da se u bajci stvarni i nestvarni svijet prožimaju i zajedno postoje te se njihovi likovi susreću bez čuđenja, dok u fantastičnoj priči postoji pomak iz stvarnog u nestvarni svijet te, ako se likovi susretnu, dolazi do čuđenja i preispitivanja (Caillois,1960, prema Crnković, 1987). Također, postoji nekoliko razlika i u ostalim elementima. Jedan takav su likovi. U dječjoj fantastičnoj priči, glavni likovi najčešće su djeca dok su u bajci to najčešće odrasli (Crnković, 1987).

3.2. Elementi fantastične priče

Kao i svaki žanr i vrsta književnog teksta, tako i fantastična priča ima određene elemente po kojima je prepoznatljiva. Uz već navedene sastavnice, poput glavnog lika koji je najčešće dijete, pomaka u irealno, odnosno prijelaz iz jednog svijeta u drugi te odmak realnog i irealnog svijeta, Crnković (1987) ističe još nekoliko elemenata koji bi trebali biti zadovoljeni kako bi se napisala prava fantastična priča. To su sklonost nonsensu, parodiranje, raznovrsne igre riječima i naivnost. (Crnković, 1987)

Crnković (1987) opisuje stvaranje fantastičnog na način da ono nastaje pri samom početku priče i da svaka fantastična priča, sama za sebe, stvara svoj fantastični svijet i oblikuje zbiljski doživljaj koristeći fantastična sredstva. (Crnković, 1987) Ovim riječima, autor želi istaknuti kako svaka fantastična priča, kao i njezin autor, samostalno odabiru na koji način će se dogoditi pomak u irealno te u kojem smjeru će radnja priče poći. Neki od najčešćih pomaka u irealno, prema Crnkoviću, su: san, nesvjestica, duševna prisila (nametnuta vjerovanja), ostvarenje želje, duševna nerazvijenost i igra. (Crnković, 1987)

Također, postoje još neka stanja koja mogu poslužiti za pomak u irealno, a to su gubitak i slabljenje svijesti, stanje šoka, vrućica, haluciniranje itd. (Crnković, 1987)

Da bi fantastična priča bila uspješna i uistinu privlačila čitače, prema Crnkoviću (1987), treba zadovoljiti dva uvjeta, uvjerljivost i originalnost: „Odatle slijedi da prvi zahtjev fantastične priče mora biti uvjerljivost... Unutar nevjerodostojnosti mora se nalaziti vjerodostojnost, unutar iracionalnosti racionalnost, unutar sna zbiljnost. Stoga, da bi uopće bila prihvatljiva, fantastična priča mora biti plod visokog reda imaginacije, slobodna a ipak pod kontrolom prirode svijeta što ga sama stvara. Njezine su vrijednosti u imaginaciji, u suosjećanju i razumijevanju, u viziji i vjeri, u stimuliranju i inspiraciji. Druga urođena karakteristika fantastične priče je originalnost...Postoji samo jedna *Alisa u zemlji čudesas*, samo jedan *Vjetar u vrbama*, samo jedna priča *Tri kraljevska majmuna*, samo jedna *Priča o Zeki Peteru*. Pokušaji imitacije su bijedni i plitki kad se usporede s originalom.” (Crnković, 1984: 57-58) Također, Crnković zaključuje kako fantastična priča mora biti iskrena i emocionalno uvjerljiva kako bi bila uspješna, a to može biti jedino ako je odraz individualnog duha i temperamenta autora. (Crnković, 1987)

Najčešće se irealni i realni svijet u bajkama ne isprepliće u većoj mjeri, no autorica Kenda navodi kako postoje tri najčešća oblika oblikovanja fabule, a to su kada stvarni svijet postoji usporedno s nestvarnim, kao što je to u romanu *Alisa u zemlji čudesas*, zatim kada se fantastični svijet isprepliće sa stvarnim, kao u romanu *Pipi Duga Čarapa*, te kada se priča u cijelosti odvija u fantastičnom svijetu, kao u *Hobitu*. (Kenda, 2009, prema Hameršak i Zima, 2015)

4. HUGH LOFTING

4.1. Život

Hugh Lofting bio je poznati britanski književnik i ilustrator rođen 1886. godine u malom mjestu Maidenheadu u Engleskoj. Od najranijih dana pokazivao je naklonost i suosjećanje prema životinjama te je imao svoj životinjski vrt, a navodno je životinje držao i u majčinu ormaru za rublje. Unatoč velikoj ljubavi prema životinjama, školovao se za inženjera na tehnološkom institutu u Massachusettsu u SAD-u i na Politehničkom institutu u Londonu. Nakon što je završio tehničke studije u Americi i Engleskoj, neko je vrijeme radio kao inženjer u Južnoj Americi i Africi, no nakon nekoliko godina lutanja, vratio se u SAD i oženio djevojkom iz New Yorka. S obzirom na to da je oduvijek imao sklonost prema pisanju, odlučio se okušati kao pisac. Najprije je pisao kratke priče i smiješne kazališne komade, no ubrzo ga je u stvaralaštvu prekinuo početak Prvog svjetskog rata. Za vrijeme rata, služio je u Britanskoj vojsci te se priključio fronti u Belgiji. Pristigavši na ratište, Lofting je primijetio kako životinje imaju veliku ulogu u ratu, a ponajviše konji koji u slučaju ranjavanja nemaju pravo ni na kakvu njegu. Za vrijeme služenja u vojsci, Hugh Lofting pisao je pisma svojoj obitelji, no ta pisma nisu bila uobičajena. Pisma su bila pisana u obliku priča o neobičnom doktoru Dolittleu, a bila su namijenjena njegovom sinu Colinu i kćeri Elizabeti. Po završetku rata, Hugh Lofting se vraća kući i, na nagovor svoje supruge, odlučuje spojiti pisma u jednu knjigu. Tako je 1920. godine, objavio svoju prvu knjigu, u kojoj su bila objedinjena sva pisma koja je slao s fronta kao i sve njegove vlastite ilustracije, pod nazivom Pripovijest o doktoru Dolittleu. Knjiga je doživjela veliki uspjeh te ga je on potakao na pisanje cijelog ciklusa priča o neobičnom doktoru. Hugh Lofting umro je 1947. godine u Kaliforniji, a njegov rad i stvaralaštvo ostali su zapamćeni i značajni u svjetskoj dječjoj književnosti³.

³ *Hugh Lofting*. Pribavljeno 17.03.2024., sa <https://lektire.skole.hr/autor/hugh-lofting/>

Slika 1: Hugh Lofting

4.2. Stvaralaštvo

Hugh Lofting na početku svoje stvaralačke karijere najprije se okušao u pisanju kratkih priča i smiješnih kazališnih komada. Tek nakon povratka s ratišta, nakon završetka Prvog svjetskog rata, započeo je s pisanjem serijala priča o neobičnom doktoru koji govori životinjski jezik. Slavu je stekao objavljivanjem svoje prve knjige o doktoru Dolittleu koja je bila sastavljena od pisama koja je s ratišta slao svojoj djeci i tako izbjegavao pisanje o ratnim zbivanjima. Uz priče o doktoru Dolittleu, Lofting je napisao još nekolicinu priča s drugim likovima. Neka od njegovih najpoznatijih književnih ostvarenja su⁴:

- Serijal priča o doktoru Dolittleu
- *Priča o gospođi Tubbs* (1923)
- *Kaša poezije* (1924)
- *Bučna Nora (Noisy Nora)* (1929)
- *Sumrak magije (The Twilight of Magic)* (1930)
- *Tommy, Tilly i gospođa Tubbs* (1936)
- *Poema Pobjeda za pobijene* (1942)

⁴ Hugh Lofting. Pribavljeno 17.03.2024., sa <https://lektire.skole.hr/autor/hugh-lofting/>.

5. SERIJAL PRIČA O DOKTORU DOLITTLEU

Priče o doktoru Dolittleu značajna su djela svjetske književnosti za djecu baš zato što autor u njima iznosi brojne pouke, a priče su bliske djeci i njihovom uzrastu. Loftingove priče odводе nas u svijet u kojem su ljudi i životinje jednako važni te imaju jednak životni tijek, rastu, rade, umaraju se, pate, umiru, ali za razliku od pravog svijeta, životinje u pričama imaju jednaku skrb i poštovanje kao i ljudi (Crnković, 1984). Kroz svoje priče, Lofting ističe loš odnos ljudi prema životinjama te se „bore“ za njihova prava i humanost u odnosu prema njima. Realističnost opisa Afrike i putovanja proizlazi iz sama autorova iskustva koja je stekao radom u Africi i Južnoj Americi. Također, Lofting jako dobro ističe i ljudske osobine, dobre i loše, te kao i u bajkama, dobri ljudi dobiju sretan kraj, a loši dobiju kaznu. Sve u svemu, Loftingove priče ujedno su i humoristične i nonsensne, ali i priče s jasnom porukom i određenim gledanjem na svijet (Crnković, 1987).

Priče o doktoru Dolittleu pripadaju u skupinu fantastičnih priča za djecu u kojima su glavni likovi životinje i doktor Dolittle. Iako fantastična priča, kao vrsta priče za djecu, ima određene karakteristike koje treba zadovoljiti, poput prelaska iz realnog u irealni svijet, djecu kao glavne likove, nonsens, igre riječima i slično, priče Hugh-a Loftinga pomalo odstupaju od već zadanih elemenata te stvaraju posve novi razvojni tip dječje fantastične priče. Loftingove priče o doktoru Dolittleu nemaju uobičajeni skok u irealnost poput *Alise u zemlji čudesa* koja uskoči u zečju rupu i odjednom uđe u potpuno novi svijet, već Lofting postepeno gradi prijelaz iz realnog u irealno uz uobičajene svakodnevne situacije ubacujući poneki element irealnog koji priču povede u novom smjeru (Težak i Težak, 1997). Primjer toga je prizor iz prve knjige *Priča o doktoru Dolittleu*, u kojoj prijelaz u irealno započinje time što papiga Polinezija, koja je Doktorov ljubimac, počinje Dolittlea učiti jezik kojim govore životinje. Samim time, Lofting otvara vrata u novi svijet u kojem je stvarnost vrlo slična pravoj stvarnosti i vodi nas kroz moralne probleme s kojima se likovi susreću. Također, autor irealnost uvodi kroz izjednačavanje ljudi i životinja. Svima bi nam trebalo biti važno da životinje žive dostojan život te da se ljudi prema njima odnose s poštovanjem i na human način, no Lofting odlazi korak

dalje pa životinje izjednačava s ljudima u patnji, govoru, željama itd. Autor tako stvara osjećaj bliskosti i povezanosti između čitatelja i likova te su njegove priče zbog toga toliko omiljene među djecom.

Samu vrijednost Loftingovih priča najbolje opisuje sljedeći citat: „Loftingovo propovijedanje razumijevanja i ljubavi za životinje, unutar duhovitog i zabavnog teksta, sadrži u sebi poruku humanosti, razumijevanja i ljubavi uopće.” (Crnković, 1987: 180)

Serijal priča sastoji se od dvanaest knjiga od kojih su neke prevedene na hrvatski jezik, dok se ostale mogu pronaći samo na engleskom jeziku. Prema Crnkoviću (1984) serijal priča čini sljedećih dvanaest knjiga:

1. *Pripovijest o doktoru Dolittleu* (1920)
2. *Putovanje doktora Dolittlea* (1922)
3. *Poštanski ured doktora Dolittlea* (1923)
4. *Cirkus doktora Dolittlea* (1924)
5. *Zoološki vrt doktora Dolittlea* (1925)
6. *Doktor Dolittleova karavana* (1926)
7. *Vrt doktora Dolittlea* (1927)
8. *Doktor Dolittle na Mjesecu* (1928)
9. *Povratak doktora Dolittlea* (1933)
10. *Gic-Gicova knjiga: Enciklopedija hrane* (1932)
11. *Doktor Dolittle i tajno jezero* (1948)
12. *Doktor Dolittle i kralj Indijanaca* (nepoznato).

Uz navedenih dvanaest knjiga, doktor Dolittle još se spominje i u sljedećim književnim djelima⁵:

- *Rođendanska knjiga doktora Dolittlea* (1936)
- *Doktor Dolittle i zelena kanarinka* (1950)
- *Pustolovine doktora Dolittlea u Puddlebyju* (1952).

⁵ *Hugh Lofting*. Pribavljeno 17.03.2024., sa <https://lektire.skole.hr/autor/hugh-lofting/>.

6. ANALIZA FANTASTIČNIH PRIČA HUGH A LOFTINGA

U sljedećem poglavlju, naglasak će biti na analizi nekih od priča iz serijala priča o doktoru Dolittleu na temelju obilježaja fantastične priče. Priče čija analiza slijedi u nastavku su *Pripovijest o doktoru Dolittleu* (2016), *Putovanja doktora Dolittlea* (2019), *Cirkus doktora Dolittlea* (1999), *Doktor Dolittleova karavana* (2001) i *Doktor Dolittle na Mjesecu* (1999). Kriteriji po kojima je učinjena analiza oblikovani su prema radovima mnogih autora u kojima oni ističu razna obilježja fantastične priče. Jedno od tih, glavnih obilježaja fantastične priče, svakako je pomak u irealno. Pomak u irealno, kao obilježje fantastične priče, navode mnogi autori te o njemu pišu na različite načine. Stoga, Crnković (1984) piše kako je fantastična priča ona koja prikazuje realni svijet, sli pribjegava irealnosti da bi bolje prikazala njegovu realnost što ujedno govori i o tome da postoji prijelaz između ta dva svijeta. (Crnković, 1984) Peruško pak, o prijelazu iz stvarnog u nestvarni svijet govori kao o udaljavanju subjekta od svijeta te stvaranje neke nove i drugačije zakonitosti što znači da je svakodnevna norma postala stranom. (Peruško, 2017)

Također, jedan od ključnih poimanja prijelaza između dva svijeta, je sljedeći: „Među osnovnim postupcima koji su zajednički svim piscima fantastičnih priča, Elizabeth Nesbitt na prvom mjestu ističe prijelaz iz jednog svijeta u drugi, odnosno prijelaz iz realnog svijeta u irealni. Taj je postupak bez sumnje zajednički svim piscima fantastičnih priča, ali je činjenica da svaki autor u svakoj priči traži vlastitu varijantu prijelaza, jer upravo o njoj ovisi stvaranje i logika svijeta čudesnog... Taj, dakle, presudni trenutak u nastajanju fantastične priče nazvao sam *pomak u irealno*.” (Crnković, 1987: 15)

Može se zaključiti kako neki autori taj prijelaz iz stvarnosti u nestvarnost imenuju kao pomak u irealno, dok ga drugi samo opisuju kao jedan ključan dio fantastične priče i fantastike kao žanra.

Sljedeće obilježja koja se često navode kao jedna od glavnih karakteristika fantastične priče su fantastični elementi poput fantastičnih bića i događaja te humorističnih i nonsensnih opisa. Crnković opisuje fantastične elemente na sljedeći način:

„Za pravu fantastičnu priču karakteristični su, izvan stvaranja čudesnog, još i drugi postupci, kao što su: stavljanje djeteta u položaj glavnog ili drugog glavnog junaka, sklonost nonsensu, parodiranje, raznovrsne igre riječima i naivnost.” (Crnković, 1987: 15)

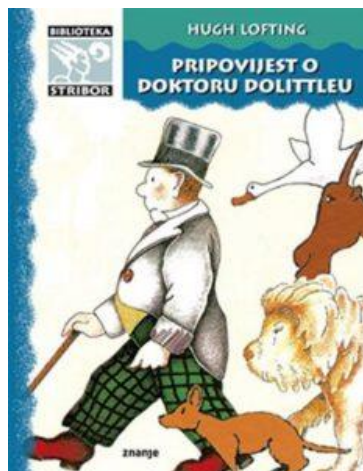
Pored već navedenih postupaka, karakterističnih za fantastične priče, Crnković (1984) ističe još nekoliko elemenata koje smatra važnima kako bi priča bila uspješna. To je, ponajprije, uvjerljivost, za koju ističe kako treba postojati povezanost između vjerodostojnosti i nevjerodostojnosti, sna i zbilje, racionalnosti i iracionalnosti, te kako bi priča bila uvjerljiva, treba biti plod visokog reda imaginacije, ali treba odgovarati određenim prirodnim zakonima svijeta kojeg stvara. Također, autor ističe i kako je vrijednost fantastične priče upravo u imaginaciji, suosjećanju i razumijevanju, viziji i vjeri te u stimuliranju i inspiraciji. (Crnković, 1984)

Obzirom na to da je iz navedenog vidljivo kako se autori uglavnom slažu oko opisivanja obilježaja fantastične priče, kriteriji analize u nastavku oblikovani su u skladu teorijama prethodno navedenih autora i podijeljeni na pomak u irealno, fantastična bića, fantastične događaje i humoristične događaje.

6.1. *Pripovijest o doktoru Dolittleu*

Pripovijest o doktoru Dolittleu prva je objavljena knjiga, o čudnovatom doktoru koji razumije životinje, autora Hughu Loftinga. Objavljena je 1920. godine, a napisana je na temelju objedinjenih pisama koja je Lofting s ratišta Prvog svjetskog rata pisao i slao svojoj djeci, sinu Colinu i kćeri Elizabeti. Lofting je bio vješt ilustrator pa je tako sam ilustrirao i svoje priče koje je posvetio: „svoj djeci po godinama i djeci po srcu.” (Lofting, 2016)

Slika 2: Naslovna stranica knjige *Pripovijest o doktoru Dolittleu*

6.1.1. Fabula

Kratki roman ili fantastična priča, *Pripovijest o doktoru Dolittleu*, predstavlja nam neobičnog doktora koji živi u malenom gradu Puddleby-on-the-Marsh te ima mnoštvo ljubimaca koje mnogi sugrađani smatraju neobičnima te zbog toga Doktor gubi posao i pacijente. Zbog nedostatka pacijenata, Doktor i njegova sestra Sarah, postanu siromašni te im je uvelike potrebno pronaći novi način zarade. Jednoga dana, papiga doktora Dolittlea, Polinezija, koja je poznavala i ljudski i životinjski jezik, počinje učiti Doktora životinjskom jeziku. Tako je doktor Dolittle naučio govoriti i razumjeti životinjski jezik te je na prijedlog trgovca životinjskom hranom, postao doktor za životinje.

S obzirom na to da je poznavao životinjski jezik, doktor Dolittle postao je veoma poznat doktor za životinje te se o njemu govorilo širom svijeta, no u svome gradiću izgubio je pacijente zbog toga što je za ljubimca imao krokodila kojega su se vlasnici drugih životinja bojali. Posljedica nedostatka pacijenata bila je da je Doktor upao u veliko siromaštvo, ali unatoč tome što njemu novac nije bio važan, bez njega se nije moglo ni živjeti. Uto doktoru Dolittleu stiže poruka da se u Africi pojavila strašna bolest od koje umire velik broj majmuna, pa pozivaju Doktora da hitno dođe i izliječi majmune.

Priča se nastavlja putovanjem doktora Dolittlea u Afriku kako bi spasio majmune. Na tom putovanju, Doktor nailazi na mnoge nedaće te ih uspješno

savladava. Prolazeći brojne pustolovine, doktor Dolittle vraća se kući u Puddleby i nastavlja liječiti životinje (Lofting, 2016).

6.1.2. Elementi fantastične priče

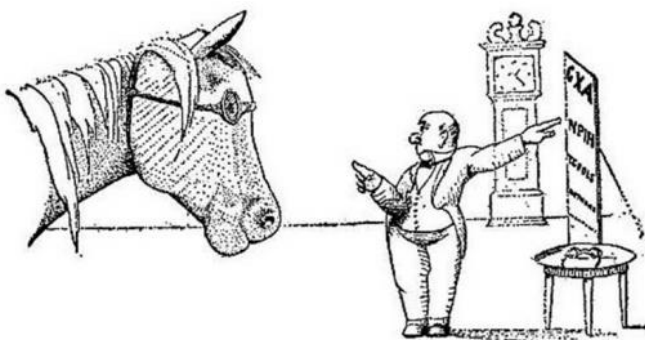
S obzirom na to da je jedan od glavnih elemenata, svake fantastične priče, pomak ili skok u irealno, u *Pripovijesti o doktoru Dolittleu*, taj pomak nije vidljiv kao u nekim od najpoznatijih fantastičnih priča. Na primjer, skok u irealno u Carrolllovoj *Alisi u Zemlji čudesas*, pomak u irealno događa se nakon što glavna junakinja skoči u zečju rupu i tako uđe u posve novi svijet. U *Priči o doktoru Dolittleu*, pomak u irealno događa se u trenutku kada Dolittle nauči životinjski jezik i započinje komunikaciju sa životinjama (Lofting, 2016). Iako Doktor i ranije razgovara sa životinjama, a najviše sa svojom papigom Polinezijom, ovaj trenutak je prijeloman zato što su papige koje govore dio stvarnog svijeta i nisu toliko irealne. Svakako, ova papiga znala je više komunicirati od uobičajenih papiga svakodnevice, ali to je bio samo uvod prema prijelazu u svijet u kojem doktor Dolittle razumije sve životinje svijeta. Događaji zbog kojih je čitatelju vidljivo da se radi o dva svijeta, irealnom i stvarnom, su čuđenja likova iz stvarnog svijeta kada se susretnu s likovima iz nestvarnog svijeta. Na primjer, doktor Dolittle postao je izopćen od ostalih stanovnika grada, zbog toga što su oni smatrali kako je čudan i nisu odobravali njegov odnos i život sa životinjama. Sljedeći primjer je kada Doktor i životinje susreću Gurnime-Povuciga i ne vjeruju što vide. Također, u dijelu priče, kada se doktor Dolittle i njegova družina susretnu s gusarima, gusari se također čude Doktoru i njegovim sposobnostima. (Lofting, 2016)

Likovi životinja i fantastična bića sljedeći su važan element svake fantastične priče.

Priča o doktoru Dolittleu u najvećoj mjeri je priča o životinjama, odnosno priča u kojoj su likovi u većem dijelu životinje. Stoga u priči ne postoje likovi poput duhova, vampira, vještica ili kakvih drugih nadnaravnih bića, već su najčudesniji odnosno najirealniji likovi i bića životinje koje govore. Specifično za ovu priču je da su životinje zadržale sva svoja životinjska obilježja i dobile samo sposobnost

govora i razuma do te mjere da je autor život životinja izjednačio sa životom ljudi. Tako, na primjer, konj dolazi kod Doktora kako bi pregledao vid i dobiva naočale.

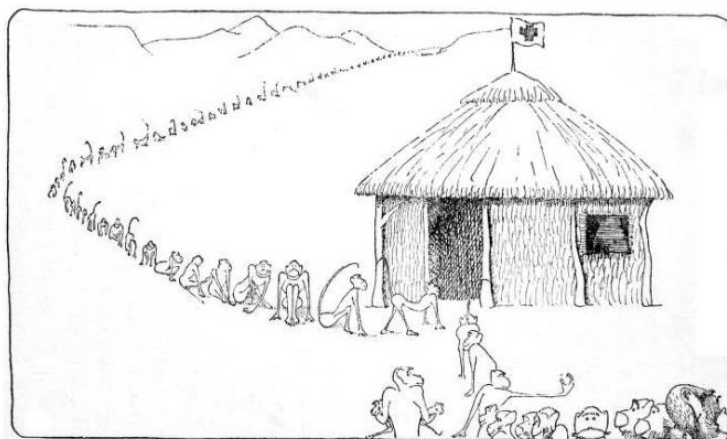
Slika 3: Ilustracija iz knjige *Pripovijest o doktoru Dolittleu* - Konj na pregledu

... i vidio je dobro kao i prije.

Kroz cijelu priču vidljivi su prikazi životinja u ljudskim situacijama u kojima jednako pate, stare, zabrinuti su, bolesni, tužni, nostalgичni itd. Jedna takva scena je ona u kojoj se u Africi pojavila strašna bolest od koje umire velik broj majmuna te doktor Dolittle dolazi u pomoć. Po dolasku u Afriku, doktor Dolittle, cijepi majmune, govori im o higijeni i pranju te ih uči zdravim navikama i njeguje bolesnike. (Lofting, 2016)

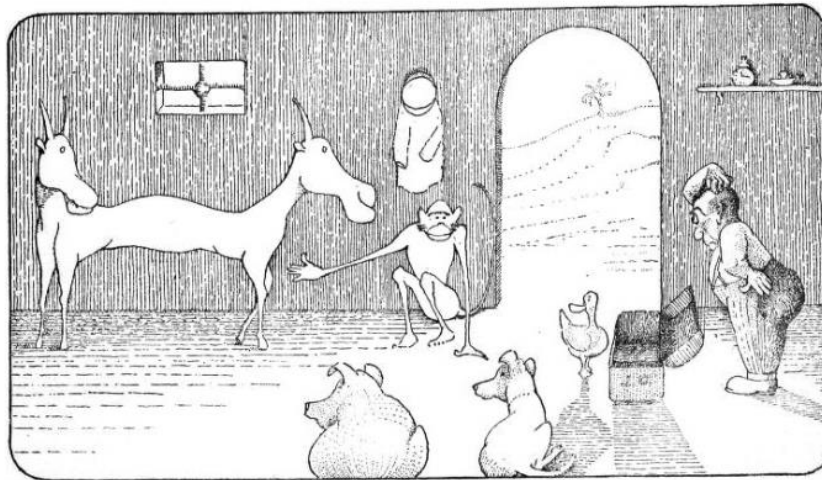
Slika 4: Ilustracija iz knjige *Pripovijest o doktoru Dolittleu* - Majmuni na cijepljenju

Naredio je svim majmunima koji su još bili zdravi da se cijepe.

Jedno od najčudesnijih bića u ovoj priči je biće iz srca Afrike po imenu Gurnime-Povuciga. Ta čudesna životinja, u knjizi je opisana sljedećim riječima: „Nisu imali repa, nego po jednu glavu na svakom kraju tijela i oštre rogove na svakoj od glava. Bili su jako plahi i strašno ih je teško bilo uloviti. ” (Lofting, 2016: 46) U stvarnom svijetu ne postoji niti jedna životinja koju bi se moglo povezati s ovom iz priče, no baš zbog toga je ovo fantastičan element. U trenutku kada su ostale životinje i Doktor ugledali Gurnime-Povuciga, ostali su začuđeni i zbunjeni te nisu mogli vjerovati da nešto takvo postoji. Time je istaknuta razlika između dvaju svjetova.

Slika 5: Ilustracija iz knjige *Pripovijest o doktoru Dolittleu* - Gurnime-Povuciga

"Bog nas sačuva!" , poviče patka. "Kako se ove dvije glave dogovaraju?"

Uz pomak u irealno i fantastična bića, možemo govoriti i o fantastičnim događajima. Neka od njih već su prije navedena, poput konja na pregledu i majmuna koji se cijepe i uče higijeni, a u nastavku slijedi još takvih primjera.

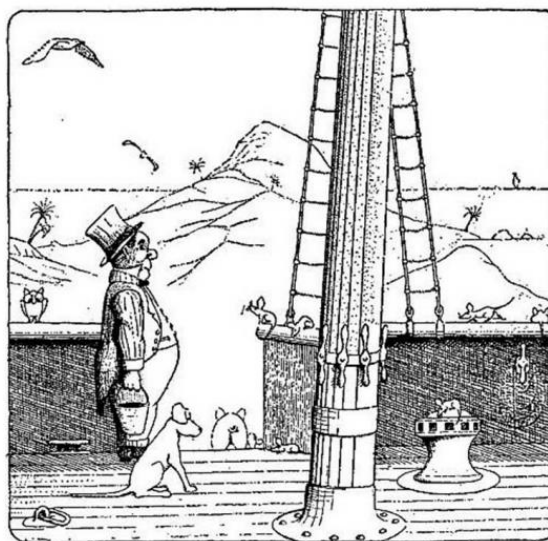
Kućanski poslovi jedna su od kategorija fantastičnih događaja u *Pripovijesti o doktoru Dolittleu*. Na samome početku priče, nailazimo na fantastičnost u trenutku kada kućni ljubimci doktora Dolittlea odlučuju preuzeti brigu o kućanstvu. „I tako se dogovore da će majmun Či-Či preuzeti kuhanje i sitne popravke, pas će mesti podove, patka brisati prašinu, sova Tu-Tu voditi knjigovodstvo, a prase se brinuti za vrt. Papigu Polineziju odrediše za pralju, a zato što je bila najstarija proglasiše je i gazdaricom.” (Lofting, 2016: 18) Iz ovog prizora, vidljivo je kako je autor među životinjama podijelio zadatke ovisno o njihovim karakteristikama u stvarnome svijetu, te je uveo i hijerarhiju i organizaciju.

Lastavice kao jedra su još jedan od važnih čudesnih događaja u priči. Naravno, takav postupak u stvarnosti je nemoguć zato što su lastavice preslabe za to, a i ne mogu se dresirati za takve radnje. U knjizi je taj događaj opisan sljedećim riječima: „...potom su krajeve tih konopa privezali za pramac broda, a lastavice su uhvatile konope za drugi kraj svojim nogama i poletjele vukući brod. I premda lastavice nisu

baš jako snažne kada su same jedna ili dvije, ako ih ima ovoliko mnogo – to je nešto posve drugo! A za Doktorov brod bilo je privezano tisuću struna i dvije tisuće lastavica vuklo je svaku od struna – a sve su bile strašno brzi letači. I Doktor je uskoro plovio toliko brzo da je morao objema rukama pridržavati svoj šešir...” (Lofting, 2016: 66).

Fantastičan događaj je, svakako, i kada štakori upozoravaju Doktora i njegove prijatelje da napuste brod koji će uskoro potonuti. Ovdje je također korišteno znanje o životinjama i činjenica da štakori bježe s broda koji će uskoro potonuti. (Lofting, 2016)

Slika 6: Ilustracija iz knjige *Pripovijest o doktoru Dolittleu* - Štakori upozoravaju Doktora da brod tone

"I čuli ste da štakori uvijek napuštaju brod koji tone?"

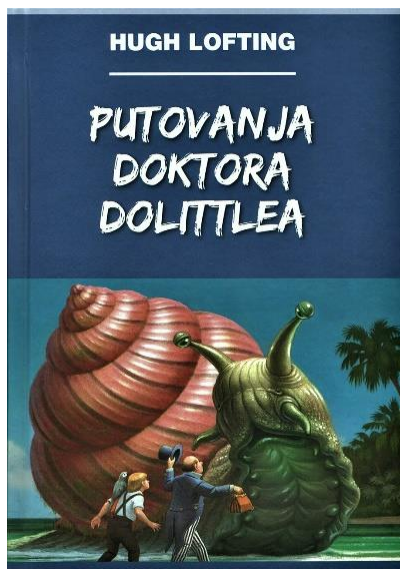
Potražne životinje sljedeći su čudesan događaj u priči. U ovom ulomku, životinje dobiju ulogu da svijetom traže izgubljena ribara. Dupini dobiju zadatak da pretraže mora, što može biti razlog njihove izražene inteligencije u stvarnom svijetu. Orlovi dobiju zadatak da prelete svijet i pogledaju svaki kutak tla, što se može povezati s činjenicom iz stvarnog svijeta da su orlovi dobri predatori te da imaju jako izražen i dobar vid. Kada dupini i orlovi zakažu u svojoj potrazi, Doktorov pas, Ćip

odlučuje da će pronaći ribara samo služeći se svojim besprijevnim njuhom. U stvarnome svijetu, psi su najpoznatiji i najuspješniji tragači baš zbog dobrog njuha i dresiranosti te tako i u priči jedino pas uspijeva pronaći ribara. Naravno, u priči su istaknuti i preuveličani elementi, poput toga da je pas uspio nanjušiti da ribar danima ništa nije jeo te je uspio nanjušiti ribara miljama daleko samo uz pomoć vjetrova. Upravo zbog takvih opisa i smiješnih situacija, ova priča dobiva dozu fantastičnog. (Lofting, 2016)

6.2. Putovanja doktora Dolittlea

Putovanja doktora Dolittlea, druga je knjiga Hugh Loftinga, a objavljena je 1922. godine. U ovome romanu, radnja prati priču o Tommyju Stubbinsu, postolarevu sinu koji živi u istom gradu kao i doktor Dolittle te o njihovim zajedničkim pustolovinama.

Slika 7: Naslovna stranica knjige *Putovanja doktora Dolittlea*

6.2.1. Fabula

Mnogo godina nakon što se Doktor vratio s putovanja iz Afrike, mladi Stubbins odluči potražiti Doktora kako bi izliječio njegovu ranjenu vjevericu. Njegov jedini

problem je taj što Doktor često odlazi na putovanja i nitko ne zna kada će se vratiti i kada će ponovno otputovati. Jednoga dana, Stubbins na putu prema doktorovoj kući, naleti na nekog stranca s kojim se sudari ni ne sluteći kako je upravo pronašao doktora Dolittlea. Doktor ga poziva k sebi kako bi se nakon velike kiše ugrijali i osušili te mu pokazuje kuću i čudesni vrt s mnoštvom životinja. Stubbins biva oduševljen Doktorom, njegovim poslom i načinom života te odlučuje zamoliti Doktora da ga uzme kao pripravnika. S obzirom na to da je Tommy Stubbins sin siromašnog postolara koji ne može priuštiti obrazovanje svome sinu, njegovi roditelji odluče prihvatiti doktorovu ponudu da Tommy postane njegov pripravnik, a za uzvrat mu on osigura hranu i krevet, a u slobodno vrijeme i poduku iz čitanja i pisanja. Nedugo nakon što je Stubbins postao doktorov pomoćnik, papiga Polinezija započinje s podučavanjem Tommyja životinjskom jeziku te nakon što su se svi uvjerali kako je talentiran i brzo uči, on preuzme dio posla s pacijentima kako bi doktoru bilo lakše. Stubbins se s Doktorom nađe u mnogim izvanrednim situacijama te svakodnevno sve više voli biti doktorov pomoćnik. Jednoga dana, Doktor mu izrazi brigu u vezi najvećeg prirodnjaka kojeg je svijet vidio. Ispriča mu kako je Duga Strijela nestao te da je svijet time izgubio jako puno. Pukim slučajem, Doktor i Stubbins odlučuju da je vrijeme za novo putovanje, te na slijepo odaberu sljedeću destinaciju putovanja. Bio je to Otok majmuna hvatača. Čudesni otok kojemu se ne zna točan položaj, već on pluta oceanom. Krenuvši na putovanje, Doktor i njegova družina putem dožive mnoge dogodovštine, koje uspješno riješe i nastave putovanje. Njihove pustolovine se nastavljaju po dolasku na otok, gdje pronalaze i spašavaju Dugu Strijelu, sudjeluju u ratu, spašavaju otok i postanu najpoznatiji putnici koji su ikada stigli na otok. Nakon mnogo godina provedenih na otoku, družina odlučuje uvjeriti Doktora da je vrijeme za povratak u Puddleby kako bi mogao nastaviti sa svojim izučavanjem prirode, te uspijevaju u svome naumu i vraćaju se u svoj rodni kraj. (Lofting, 2019)

6.2.2. Elementi fantastične priče

Kao i svaka fantastična priča, tako i ova ima karakterističan pomak iz realnog svijeta u irealni gdje se stvarni likovi čude onima iz irealnog. U ovome slučaju,

pomak u irealno dogodio se kada Tommy Stubbins s Doktorom ulazi u njegovu kuću te prvi put vidi kako izgleda život doktora Dolittlea i njegovih životinja.

„Uđem, a on i Jip za mnom. Onda zalupi vratima za nama. Zbog oluje vani je bilo prilično mračno; no u kući, kad su se vrata zatvorila, zavlada mrkli mrak. Onda začujem najnevjerojatnije zvukove koje sam ikada čuo. Zvučalo je kao da se glasaju razne životinje i ptice, cvililo je grebalo sve u isto vrijeme. Mogao sam čuti kako nešto juri niz stepenice, pijetao je pjevao, grlica gukala, sova je hukala, janje je blejalo, a Jip lajao... I tako sam stajao u mrklom mraku, dok su razne životinje, koje nisam mogao vidjeti, galamile i gurale se oko mene. Bio je to neobičan i čudan osjećaj... Sve je izgledalo kao neki čudan san... Onda se Doktor oglasi nekim čudnim kliktavim zvukom pa začujem kako nešto ponovno juri niz stepenice i hoda po sobama na katu... ondje, izvijajući vrat na zavoju odmorišta, skaćući na jednoj nozi, išla je bijela patka. Desnom nogom nosila je upaljenu svijeću!” (Lofting, 2019: 23-25).

Svakako, još jedan pomak u irealno je i komunikacija između dvoje ljudi na životinjskom jeziku. Takvom bi se događaju svakako začudili svi pripadnici realnog svijeta. Po dolasku na Otok majmuna hvatača, doktor i njegovi prijatelji susreću se s Indijancem po imenu Duga Strijela, sin Zlatne Strijeje. Kada je Doktor shvatio da se ne mogu sporazumjeti na engleskom jeziku, pokušao se koristiti raznim životinjskim jezicima. Tako je isprobao pseći jezik, konjski znakovni jezik, jelenski jezik te još nekoliko različitih dijalekata. Na posljetku, kada je Doktor progovorio orlovskim jezikom, dobio je isto tako odgovor i od Duge Strijeje. „ - Veliki Crvenokožac, - rekao je strašnim krikovima i kratkim gundanjima koje ptice upotrebljavaju – nikad mi u životu nije bilo toliko drago koliko danas, kad sam te našao živoga. – U trenu kameno lice Duge Strijeje se ozari osmjehom razumijevanja i on odgovori orlovskim jezikom...” (Lofting, 2019: 199).

Kao i u svim pričama Hugh'a Loftinga, tako i u priči *Putovanja doktora Dolittlea* nailazimo na mnoge fantastične događaje u kojima se životinje, sa svim svojim životinjskim obilježjima i osobinama, nalaze u najnormalnijim ljudskim situacijama, s ljudskim emocijama i razmišljanjima. Jedna od takvih situacija je

kada kućanica, patka Pat-Pat, Doktoru sprema krevet, nosi svijeću, ljuti se na sve ostale ako ne dođu na vrijeme na večeru, ljuti se na životinje koje dolaze Doktoru na pregled bez najave u svako doba dana i noći itd. (Lofting, 2019)

Pas koji svjedoči prilikom suđenja, svakako je jedan od fantastičnih događaja. Doktorov prijatelj, Pustinjak Luke, osuđen je za ubojstvo te njegov pas Bob dođe k Doktoru po pomoć. Doktor Dolittle uvjeri suca kako zna razgovarati sa životinjama te sudac odobri Boba kao svjedoka. U ovoj sceni, pas je dao prisegu na sudu te je trebao doći sjesti na mjesto za svjedoke i krenulo je ispitivanje. Pri tome, svi likovi iz realnosti ostali su zapanjeni i zbunjeni irealnom scenom. „I tako, po prvi put u povijesti Engleske, staviše psa na mjesto za svjedoke na vijećanju porotnog suda Njezina Veličanstva... poveo sam Boba do klupe, kroz zapanjeno mnoštvo, pored namrštenog, dugonosog tužitelja, koji je mrmljao, smjestivši psa na visokom stolcu klupe za svjedoke, gdje je stari buldog sjedio, mršteći se prema zapanjenoj poroti koja je sjedila otvorenih usta.” (Lofting, 2019: 93)

Fantastični elementi mogu se uočiti i u sceni kada Doktor postane borac s bikovima kako bi ukinuo takve manifestacije. Naime, doktor Dolittle dogovori se s bikovima da prilikom predstave rade točno što im on kaže kako bi predstava bila zanimljiva i uvjerljiva. Tako, bikovi i Doktor uspiju prevariti publiku, te zbog prethodne oklade, u tome mjestu od toga dana zabranjene su borbe s bikovima. (Lofting, 2019)

Riba koja pjeva engleske pjesmice, također je jedan od vrlo fantastičnih elemenata u priči. U ovoj dijelu priče, Doktor saznaje kako riba govori djelomično engleskim jezikom kojeg je naučila dok je bila u javnom akvariju i svakodnevno slušala ljude. Nakon razgovora s drhtuljom, Doktor zapiše njezinu životnu priču. Drhtulja je Doktoru ispričala kako su ona i njezin brat jednom uhvaćeni i odvedeni u akvarij te opisuje kako je ribama grozno živjeti u akvariju te kako postane zagušljivo i boli ih glava. Dok su živjeli u zatočeništvu, stalno su slušali iste rečenice koje su ljudi izgovarali te svaku večer istu melodiju koju je zviždao stari čistač i tako je naučila ponavljati te iste rečenice. Također, ispričala je kako su isplanirali plan bijega te kako su imali sreće i ponovno završili u moru, a ne u

smeću. Čitajući drhtuljine opise akvarija, možemo zaključiti kako bi vrlo slično ljudi opisali zatvor i njihovo mentalno stanje i emocije u zavoru ili bilo kakvom zatočeništvu. „Čitavu smo godinu proveli na tome sumornom mjestu. Neke dane dovodili bi nove ribe u druge akvarije, druge dane stare bi ribe vadili van. Isprva smo se nadali kako će nas držati ondje samo neko vrijeme, a onda, kad nas se dovoljno nagledaju, vratit će nas na slobodu, u more. No kako su prolazili mjeseci, a nitko nas nije dirao, klonuli smo duhom u našem zatvoru od stakla i sve smo manje i manje razgovarali jedno s drugim.” (Lofting, 2019: 163)

Ribe koje pokreću splav također spadaju u fantastične događaje. Kada nakon brodoloma, Doktor i njegova družina na komadu drva, koji je preostao od broda, otplutaju do otoka uz pomoć riba koje guraju njihovu splav. „Dođem do stražnjeg dijela splavi i pogledam u vodu. Ispod površine mogao sam vidjeti nejasne obrise četiri velike pliskavice, čija je glatka koža blistala na mjesecini, a koje su splav gurale nosovima.” (Lofting, 2019: 178)

Papige koje sudjeluju u ratu kao glavni vojnici, dakako su fantastična pojava. Prilikom izbijanja sukoba između dvaju naroda otoka, papiga Polinezija zatraži pomoć svojih prijatelja, crnih papagaja. „Način borbe papagaja vrlo je osobit. Ovo su napravili: na glavu svakog Bag-jagderaga sletjelo bi po tri ili četiri papagaja i kandžama se dobro primili za kosu; onda bi se sagnuli i počeli mu gristi uši, kao kondukteri koji buše karte... Tako su dobili rat.” (Lofting, 2019: 217) Papige su u ovom slučaju zadržale svoje životinjske osobine i obrasce ponašanja, no sama činjenica kako su došle kao pomoć Doktoru u borbi i Loftingov smisao za humor, pri čemu za uši koje papige izbuše kažu da izgledaju kao rub poštanskih marki, dodaju fantastičnost.

Plutajući otok nikako ne može biti dio realnog svijeta, stoga je to još jedan fantastični element. Lofting otok opisuje sljedećim riječima „Nekada je pripadao planinskom dijelu Južne Amerike, koji se nadvijao nad more pod čudnim kutom, mogli bismo reći. U doba ledenjaka, prije mnogo tisuća godina, odlomio se od kopna i kad je pao u ocean nekim čudom unutrašnjost, koja je prazna, napunila se zrakom. Vidite manje od polovice otoka: veći je dio pod vodom. U njegovoj sredini,

ispod vode, velika je komora sa zrakom, koja ide uz samu planinu. I zbog toga pluta.” (Lofting, 2019: 209) Kasnije u priči, Doktor zamoli kitove da odguraju otok u tropske krajeve gdje i pripada te tamo slučajno izbuše zračnu komoru, otok malo potone i dodirne dno. Tada, otok prestane biti plutajući i više mu ne prijete opasnost od potonuća i od smrzavanja. (Lofting, 2019)

Fantastična bića, kao sljedeći element fantastične priče, u ovoj knjizi posebno su naglašena.

U pričama Hugh Loftinga mnoga bića imaju čudesne i fantastične opise. Jedna od njih je Ljubičasta rajska ptica. „U sredini velikog stola, na stalku za tintu, stajala je najljepša ptica koju sam ikada vidio. Imala je tamno-ljubičasto perje na grudima, grimizna krila i dugi, dugi raskošni zlatni rep.” (Lofting, 2019: 103)

Također, fantastično biće opisano je i kada su Doktor i njegova družina prvi puta došli na otok. Po dolasku na otok Doktor susreće Jabizri pčelu. „Velika buba, po mojoj procjeni gotovo osam centimetara duga, iznenada nam proleti pred nosovima... Ispod je bio blijede, plave boje, ali leđa su mu bila sjajno crna, s velikim crvenim točkama.” (Lofting, 2019: 184)

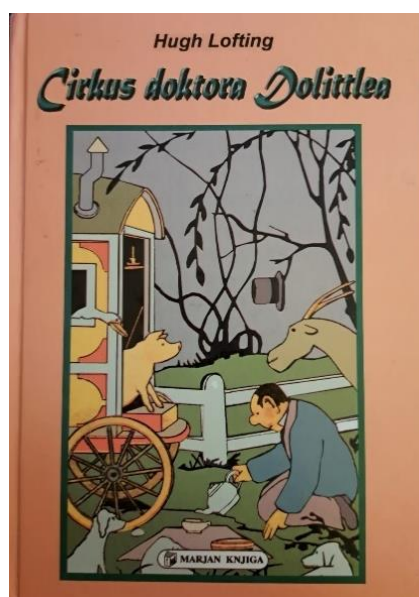
Još jedan prikaz, u kojem nailazimo na fantastično biće, je onaj u kojem Doktor upoznaje Morsku zmiju, odnosno Velikog staklenog puža. „On je ogromni puž iz slane vode, jedan iz obitelji žmigavaca, no velik je kao kuća. Jako glasno govori, kad govori, a to nije često. Može otići u bilo koji dio oceana, na sve dubine, jer se ne mora bojati ni jednog stvorenja iz mora. Kućica mu je napravljena od prozirnog sedefa, tako da je prozirna, ali je debela i jaka.” (Lofting, 2019: 168) Doktor Dolittle susretne puža nakon što su potopili otok na dno oceana. Prilikom spuštanja otoka na dno oceana, pužu su priklještili rep, te je potom on isplivao na površinu i došao u pliće vode da se odmori i oporavi. Doktor mu je izliječio rep, a za uzvrat, puž je Doktora i njegove prijatelje, u svojoj kućici, poveo po dnu oceana natrag do Engleske. Opis puža, sam po sebi, je fantastičan i nikako ne može biti dijelom realnog svijeta te se i sam doktor Dolittle začudi kada ugleda takvo stvorenje. No kada opisu takvog bića pridodamo i likove koji puža koriste kao prijevozno sredstvo

i voze se u njegovoj kućici, tada možemo biti sigurni kako ovaj primjer pripada isključivo irealnom svijetu. (Lofting, 2019)

6.3. *Cirkus doktora Dolittlea*

Cirkus doktora Dolittlea jedna je od knjiga autora Hugh Loftinga, objavljena 1924. godine. Radnja ove priče vraća nas na početak, odnosno na prvo putovanje doktora Dolittlea kada se, nakon povratka iz Afrike, Doktor pridružuje cirkusu kako bi uz pomoć Povuci-Potegni zaradio nešto novaca da isplati dugove i da može prehraniti svoje životinje. Kao i u prijašnjim knjigama, autor Hugh Lofting, također je i ilustrator priče.

Slika 8: Naslovna stranica knjige *Cirkus doktora Dolittlea*

6.3.1. Fabula

Doktor Dolittle, po povratku iz Afrike, sa svojim životinjama i prijateljem Mathewom Muggom i njegovom suprugom Teodozijom, pridružuje se cirkusu kako bi uspio zaraditi nešto novaca. Vlasnik cirkusa, gospodin Blossom, prihvatio je Doktora i njegovu družinu u svoj cirkus te im dodijelio vlastita kola s kojima će putovati. Glavni Doktorov posao bio je naplaćivanje ulaza u šator, u kojem se moglo pogledati čudesnu životinju, s dvije glave, koja je došla iz srca Afrike, a zvala se

Povuci-Potegni. S cirkusom su još putovali i nastupali mnogi izvođači, a neki od njih su bili čovjek nadljudske snage, krotiteljica zmija Fatima, razni akrobati i mnoge životinje. Po dolasku u cirkus, Doktor je ubrzo shvatio kako su brojni izvođači prevaranti, a glavni od njih je gospodin Blossom. Također, doktor Dolittle nije bio zadovoljan u kakvim uvjetima žive životinje iz cirkusa te kako se oni odnose prema njima. Isprva, gospodin Blossom, direktor cirkusa, uopće nije želio saslušati Doktora te je odbio promijeniti načine poslovanja i održavanja cirkusa što Dolittlea nije spriječilo u pokušavanju. Jednoga dana, u cirkus je došla Sofija, tuljanica koja je bila silno tužna i željela je vratiti se svojoj obitelji na Aljasku. Tada, Doktor odlučuje pomoći joj u naumu te doživi niz pustolovina kako bi tuljanicu doveo do mora. Po povratku u cirkus, Doktor i njegove životinje dožive još brojne pustolovine, poput stvaranja kazališne predstave, dresiranja životinja, a na samome kraju oni postanu i vlasnici cirkusa koji se sada zove Dolittleov cirkus. (Lofting, 1999)

6.3.2. Elementi fantastične priče

Pomak u irealno jedna je od glavnih značajki fantastične priče, no u priči Cirkus doktora Dolittlea, ne postoji naznačen pomak u irealno. Razlog tomu može biti taj što je *Cirkus doktora Dolittlea* svojevrsan nastavak knjige *Pripovijest o doktoru Dolittleu*. Stoga, pomak u irealno može biti isti kao u prvoj knjizi, a to je sposobnost doktora Dolittlea da razumije životinjski jezik i komunicira sa životinjama. (Lofting, 1999)

Kao i u svakoj fantastičnoj priči, tako i u ovoj, nailazimo na mnoge fantastične događaje.

Uz brojne „uobičajene” fantastične događaje, poput životinja koje govore i sudjeluju u ljudskim djelatnostima, u ovoj priči nailazimo i na one događaje koje je važno istaknuti. Jedan takav događaj je susret tuljanice Sofije i doktora Dolittlea. Tuljanica Sofija veoma je žalosna zbog svoga zatočeništva te prilikom razgovora s Doktorom, govori kao čovjek koji je odvojen od svoje obitelji i zatočen. Njezina velika želja je vratiti se svome voljenom tuljanu, koji je bio vođa svoje grupe, a

nakon njezina odlaska pao je u depresiju te sada njemu i cijeloj njihovoj skupini prijeti velika opasnost od gladi i ljudi. Stoga Sofija moli Doktora da joj pomogne vratiti se na Aljasku. „I taj mi je tuljan priopćio vrlo loše vijesti o mojem mužu. Čini se da je on vrlo nesretan od kada su mene ulovili i da odbija svaku hranu. Nekoć je bio predvodnik čitavoga jata. No otkako je mene nestalo, toliko je tužan da je posve smršavio, pa su na kraju odabrali drugog predvodnika. Oni tamo vjeruju da on neće više dugo živjeti. – Sofija ponovno tiho zaplače.” (Lofting, 1999: 48) Sofija, ali i njezin muž, opisani su poput ljudi koji se jako vole, ali ih je netko razdvojio. Sofijin muž boluje od slomljenog srca te mu zbog tuge prijete smrt. (Lofting, 1999)

Još jedan fantastični element je i lisica na pregledu odnosno lisica koja je zabrinuta za svoju mladunčad i dolazi Doktoru po pomoć. Naime, lisica koja ima troje mladih, došla je po doktorovu pomoć zbog toga što jedan od mladunaca teško trči. Doktor ga pregleda i ustanovi kako maleni lisac ima ravna stopala te treba izvoditi vježbe kako bi to ispravio. Time autor ponovno izjednačava ljude i životinje te životinji pridaje ljudske tegobe i probleme. „Mališan ima ravna stopala ili, kako se kaže, plahtuse. Morat ćeš pripaziti na to da mali svakog jutra i svake večeri gimnasticira.” (Lofting, 1999: 160).

Slika 9: Doktor pregledava lisicu

– Mali ima plahtuse.

Sljedeći opis ujedno je i fantastičan i humorističan. Patka Pat-Pat, kao prava kućanica, vrlo je razumna i odgovorna te često prigovara na tuđa ponašanja. Tako je, u ovome opisu, patka opisana kao žena ili majka koja negoduje na ponašanje svoga sina ili muža. „Ne znam što ćemo s tim našim Doktorom, reče potišteno. Ne, doista ne znam. Uzeo je sve do posljednjeg novčića iz naše blagajne...što smo uštedjeli da bismo se tim novcem mogli vratiti u Puddleby. A što misliš, na što ih je potrošio? Kupio je šest prežderanih zmijurina!” (Lofting, 1999: 198)

Nadalje, fantastični događaj koji se isto javlja u knjizi je opis kako ljudi masiraju slona koji je dobio jaki napad reumatizma te mu je pružena potrebna pomoć kao čovjeku. „Nije lako masirati slona! Okupilo se mnogo ljudi da prisustvuju toj čudnoj masaži: Doktor i njegovi pomagači puzali su po slonovu tijelu, trljali debelu kožu tom mašću i lupkali šakama po njoj, tako da im je za vrijeme rada znoj curkom cijedio niz čelo.”(Lofting, 1999: 226)

Slika 10: Radnici masiraju slona

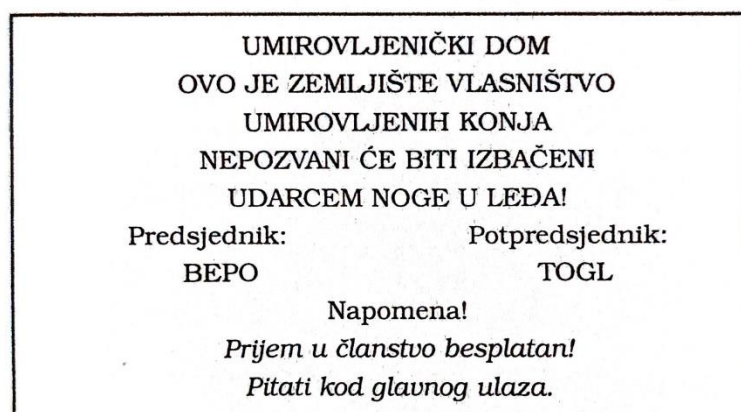

Nije lako masirati slona!

© Scitismo CamScanner

Dakako, osnivanje Umirovljeničkog doma za konje, također spada u fantastične događaje. Život konja smatra se jednakim životu ljudi, jer i konji rade, obolijevaju i stare. Prema tome, kada pošteno odrade svoj posao zaslužuju ugodnu mirovinu. (Lofting, 1999)

Slika 11: Natpis ispred *Umirovljeničkog doma za konje*

Životinje se u priči izjednačavaju s ljudima i prilikom izvođenja predstave u cirkusu. Uloge su podijeljene među Doktorovim ljubimcima, svatko od njih tretira se poput pravog glumca, dobiva kostim i šminku, uči svoju ulogu te svi zajedno uvježbavaju i imaju probe. Također, životinjski glumci imali su svoje obožavatelje, davali autograme i imali intervjue. „Pantomima je bila sastavljena po tradicionalnom uzoru. Toby je igrao ulogu Harlekina, Pat-Pat je bila Kolombina, Gic-Gic je bio pajac, Sweezle policajac, a Jeep Pierrot... Tako je Doktor članove svoje družine uvježbao kako se zahvaljivati publici. I životinje su sada po nekoliko puta izlazile pred zastor, držeći se za ruke, odnosno šape, cape ili prednje noge, i klanjale se, pa opet odlazila s pozornice.” (Lofting, 1999: 253)

Zvjeri u šetnji, sljedeći su fantastičan događaj u ovoj priči. Doktor Dolittle smatrao je kako životinjama nije mjesto u zatočeništvu, a možemo zaključiti kako je slične stavove imao i sam autor. Kroz sva Loftingova djela, proteže se isticanje ravnopravnosti ljudi i životinja, te humanosti i poštovanja prema životinjama. Tako

je u priči istaknut događaj kada su se velike mačke iz cirkusa požalile Doktoru da su im nastambe premalene te da bi željeli ponovno trčati po otvorenom. Tada Doktor daje dopuštenje svim životinjama da, nakon zatvaranja cirkusa, mogu otići na šetnju ako će poštivati pravila. „I tako su i ove „lavlje i leopardove” šetnje postale običaj u Dolittleovu cirkusu... Životinje iz menažerije mogle su, ako su se obvezale da će se točno na vrijeme vratiti, slobodno prošetati.” (Lofting, 1999: 299)

Humor je, dakako, još jedna od značajki fantastičnih priča za djecu, a ujedno je i karakteristika stila Hugh-a Loftinga. Jedan od humorističnih trenutaka u priči je opis ometanja kojeg izvodi Teodozija dok tuljanica Sofija bježi. „Oh! Oh! Sve mi se vrti pred očima, onesvijestit ću se!... I Teodozija, krupna i teška žena, zatetura te se najjednom svali na oba muškarca što su čučala na rubu bazena.” (Lofting, 1999: 71)

Slika 12: Teodozija izvodi smetnju

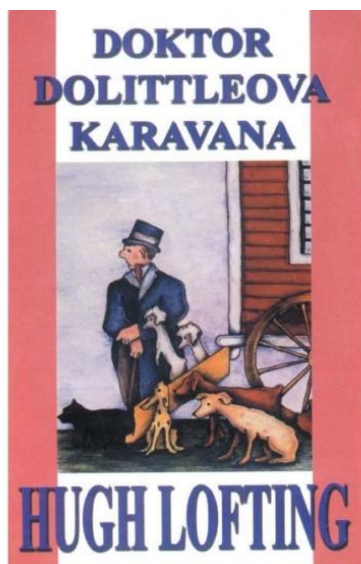

– Oh! Oh! Onesvijestit ću se!

6.4. *Doktor Dolittleova karavana*

Doktor Dolittleova karavana, autora Hugh Loftinga, jedna je od knjiga iz serijala priča o doktoru Dolittleu. Knjiga je prvotno objavljena 1926. godine, a svojevrsni je nastavak knjige iz 1924. godine pod nazivom *Cirkus doktora Dolittlea*. Hugh Lofting je, kao i u ostalim svojim knjigama, uz sami tekst djela, ujedno i autor svih ilustracija u priči. Ova priča vodi nas kroz pustolovine koje su Doktor i njegova družina doživjeli nakon što je on postao vlasnikom cirkusa te prije povratka u Puddleby. (Lofting, 2001)

Slika 13: Naslovna stranica knjige *Doktor Dolittleova karavana*

6.4.1. Fabula

Postavši vlasnikom cirkusa, doktor Dolittle se našao u velikim dugovima, koje mu je prethodni vlasnik ostavio, te je bio odgovoran za plaću i dobrobit svih radnika cirkusa. Kako bi zaradio i nastavio s poslovanjem cirkusa, Doktor odlučuje prihvatiti poziv, raznih direktora kazališta, u London. Prva njegova predstava, *Puddlebyjska pantomima*, postigla je veliki uspjeh u svim gradovima u kojima je njegov cirkus nastupao, no Doktor je želio potpuno novu i zapanjujuću točku koju bi njegov cirkus mogao predstaviti u Londonu. Stoga, Doktor i njegov pomoćnik,

Matthew Mugg, jednog dana, po dolasku u London, odu na šetnju te naiđu na vrlo posebnu kanarinku, Pippinellu. Nakon razgovora s Pippinellom, Doktor shvati kako je ona vrlo talentirana kanarinka te da je njezin pjev vrlo ugodan svim slušateljima. Tada Doktor dobije novu zamisao i odluči s Pippinellom organizirati novu točku za nastup. Ta nova točka, bila bi svojevrsna opera u kojoj bi glavna primadona bila upravo kanarinka Pippinella, a nazvali bi je *Kanarinkina opera*. Sukladno tome, libreto opere bio bi temeljen na Pippinellinom životopisu kojeg je Doktor pažljivo zapisao dok mu je ona pjevala. S Pippinellom, u operi bi sudjelovale još razne ptice, a po završetku opere, u kazalištu bi se izvela i, već poznata predstava, *Puddlebyjska pantomima*. Unatoč mnogim preprekama i sumnjama ljudi oko njih, Doktor i njegova družina, uspijevaju ostvariti predstavu te ona postigne veliku slavu. Planirajući kazališnu točku, Doktora i ostale likove prate brojne pustolovine koje oni bez muke rješavaju. (Lofting, 2001)

6.4.2. Elementi fantastične priče

Zbog toga što je *Doktor Dolittleova karavana* priča koja je nastavak priči *Cirkus doktora Dolittlea*, ne postoji jasan i uočljiv pomak u irealno kakav bi se očekivao u jednoj fantastičnoj priči. Obratno tome, pomak u irealno za ovu priču može biti isti kao onaj u priči *Cirkus doktora Dolittlea*, a to je Doktorova sposobnost da razumije životinjski jezik i na taj način razgovara sa životinjama. (Lofting, 2001)

Kao i u ostalim pričama Hughja Loftinga, tako i u *Doktor Dolittleovoj karavani* postoje prepoznatljivi elementi fantastične priče, a jedan od elemenata su i fantastični događaji koji su ponajviše povezani sa životinjama koje se izjednačavaju s ljudima, a pri tome zadržavaju svoj realan opis i karakteristike. U nastavku slijedi nekoliko primjera fantastičnih događaja iz priče. (Lofting, 2001)

Prava ženki životinja, svakako su jedan od fantastičnih događaja priče. Pippinella, kanarinka s najljepšim glasom, u priči govori o tome kako su ženke kanarinca dugi niz godina podcjenjivane zbog toga što su mužjaci usadili vrijednosti kojih se cijelo društvo kanarinaca pridržava iako nije točno. Ovaj se

ulomak uvelike može povezati s diskriminacijom žena zbog patrijarhalnog društva koje se drži zastarjelih stavova i razmišljanja. Također, fantastičnost se može prepoznati u opisu da su kanarinke tražile svoja prava, osnovale pokret te često trpjele i nasilje. „Ta je stara priča toliko smiješna! Znaš izmislili su je mušjaci, oni umišljeni muški primjerci. Ženke imaju mnogo, mnogo bolje glasove. Ali mušjaci ne vole da pjevamo. Kad to činimo, ključaju nas kljunovima. Prije nekoliko godina osnovan je pokret nazvan *Pjevanje za žene*. Nas nekoliko ženki udružilo se kako bismo zatražile svoja prava. No bilo je među nama i vrlo staromodnih, starih cura, znaš, koje su i dalje bile uvjeren da nije ženstveno pjevati. Govorile su kako je ženkama mjesto u gnijezdu, da je pjevanje samo za muške, i tako je pokret propao.” (Lofting, 2001: 16)

Slomljeno srce zbog ljubavne prevare, element je stvarnosti, no kada je riječ o prevari u životinjskom svijetu, tada govorimo o fantastičnim elementima. Sljedeći događaj, vezan uz Pippinellu, je i onaj kada ona pjeva o svome životu, a Doktor zapisuje njezin životopis. U svojoj životnoj priči, kanarinka govori o udvaranju mužjaka, što i nije toliko neobično za životinjski svijet. No kada kanarinka počinje pričati o muževoj nevjeri i razlikama u podrijetlu, tada zalazimo u fantastično područje u kojem njezinu priču možemo usporediti s pričama svih žena koje su doživjele nevjeru svojih muževa i patile od slomljenog srca te s pričama ljudi koji su bili diskriminirani radi svog porijekla i rase. „Jedne večeri, vrativši se iz potrage za građom za gnijezdo, naišla je na muža u razgovoru s običnom zelenčicom, rasnom damom njegove vrste. Pippinella je, tako reče Doktoru, odmah znala da je njezinoj ljubavnoj priči došao kraj... Ali Pippinella je znala da je nepoželjna; napokon, ona je tek mješovita porijekla, ptica uzgojena u kavezu.” (Lofting, 2001: 54)

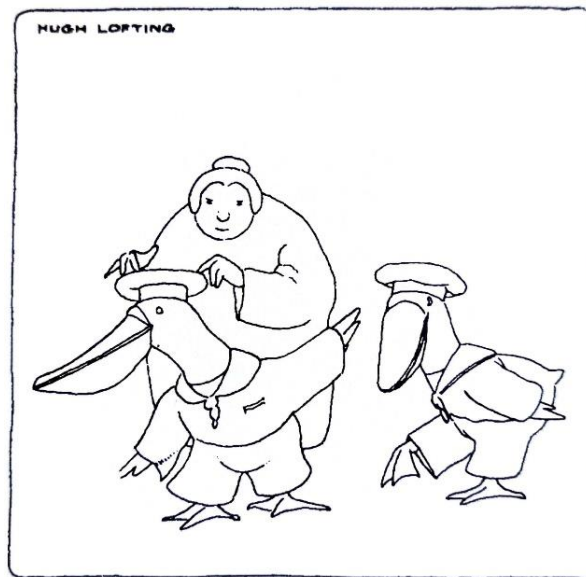
Sljedeći fantastični događaj, kao i u *Cirkusu doktora Dolittlea*, je predstava, u ovom slučaju opera, u kojoj glavne uloge dobivaju životinje sa svim svojim životinjskim obilježjima. Autor, u ovom slučaju, postiže fantastičnost time što je teško zamislivo da se u stvarnosti ostvari opera u kojoj su glavni glumci životinje, koje nisu dresirane već kao i ljudi svojevolumino i zapravo glume i sudjeluju. „Želimo ljudima dati nešto novo i nešto dobro. *Kanarinkina opera* čini nam se upravo nešto

takvo. Ti ćeš, dakako, imati glavnu ulogu, bit ćeš glavna junakinja, primadona. Morali bismo uz tebe odabrati i druge ptice pjevačice, osobito dobre glasove, za najvažnije uloge te mnoge druge zborove.” (Lofting, 2001:74)

U sklopu priprema za operu, vrapčić Cheapside, dobiva zadatak uvježbavati zborove. Opisom vrapčića koji uvježbava zbor, negoduje, psuje i gubi živce zbog pogrešaka, dobivamo fantastične efekte jer vrapčića možemo povezati s vokalnim trenerom koji je previše pedantan i želi da sve bude savršeno. „Doktor je rekao kako je dobro da publika ne razumije ptičji jezik, jer bi inače Cheapsideovo užasno psovanje, koje se moglo čuti svaki put kad bi koja od nespretnih ptica iz zbora nešto pogrešno učinila ili kad bi izgubila svoje mjesto, zasigurno prouzročilo neizmjernu sablazan.” (Lofting, 2001: 91)

Također, životinjski glumci, kao i pravi glumci, trebali su imati po mjeri šivane kostime, koje su isprobavali na generalnim probama. „Plamenci će se pojaviti kao žene koje putuju brodom. Garnitura svijetlo crvenih suncobrana, koji su pristajali boji njihovih nogu, posebno je izrađena u najpoznatijoj tvrtki za izradu kišobrana... Za pelikane je načinila garnituru otmjenih bijelih odijela uz koje su išli i šeširići. A kad sve bijaše dovršeno, zborovođa Cheapside morao je podvrgnuti svoju družinu nekolicini proba kostima jer je dakako, bilo neobično važno da članovi zbora mornara nauče hodati i ponašati se prirodno u odjeći koju nikada prije nisu nosili.” (Lofting, 2001: 148-149)

Slika 14: Pelikani na probi kostima

Sašila im je garnituru vrlo elegantnih bijelih mornarskih odijela.

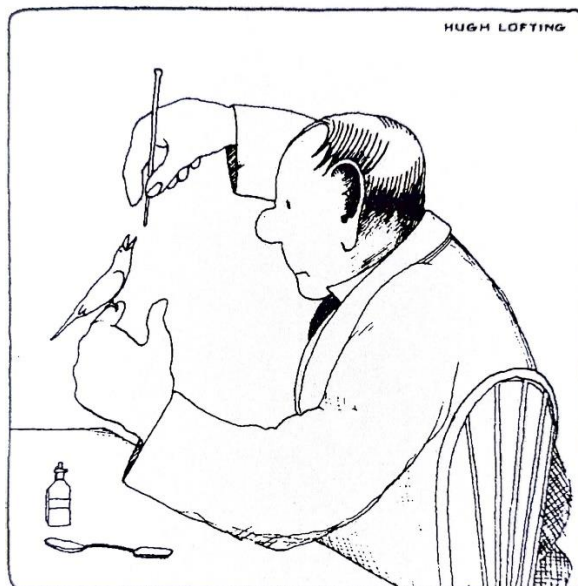
© Gensiro Cartoon.com

Prase koje zbog debljine mora na dijetu, svakako pripada fantastičnim događajima u priči. Prašćić, sa svim svojim osobinama praseta, u priči nailazi na problem. Između dvije izvedbe predstave, ispostavi se da se Gic-Gic malo udebljao i stoga više ne stane u svoj kostim. Doktor mu govori kako ima dvije mogućnosti za ponovni dolazak u formu. Prvi je da više bude fizički aktivan, a drugi je da ide na dijetu. Gic-Gic nevoljko prihvaća oba prijedloga. Kao i mnogi ljudi, i životinje se mogu boriti s viškom kilograma, ali fantastičan element događa se kada Gic-Gic negoduje zbog dijete i samostalno odlučuje prihvatiti se iste: „Morat ćeš na dijetu...to znači da ćeš morati jesti samo posebnu hranu, onu koja ne deblja. (...) Pa što je život bez povrća? Upita posve slomljen Gic-Gic.” (Lofting, 2001: 76-77)

Životinje, kao i ljudi, često su bolesne i imaju razne zdravstvene tegobe, no metode liječenja nisu iste za ljude i životinje. Suprotno realnosti, u priči, Doktor životinje liječi istim metodama kao i ljude, odnosno, smatra kako životinje kao i ljudi zaslužuju svu pažnju i brigu kada su bolesne. Tako u sljedećem opisu nailazimo na kanarinca koji ima tešku upalu grla, a doktor Dolittle ga liječi sirupom za kašalj. „Dobro, dobro, čekaj malo, dok ti donesem malo ljekovite smjese za

kanarinski kašalj. To će ti smjesta ublažiti bol u grlu, vidjet ćeš.” (Lofting, 2001: 100)

Slika 15: Doktor liječi kanarinčevu grlobolju

Pustio je da dvije kapi padnu u njegovo grlo.

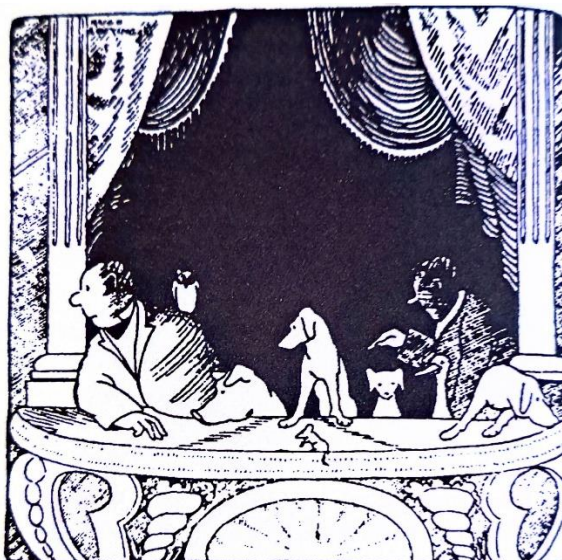
© Skizmano CamScanner

Isto kao i nakon *Puddlebyjske pantomime*, tako i nakon *Kanarinkine opere*, Doktorove životinje postale su vrlo poznate te su stekle veliku pozornost ljudi širom Londona. Neke od životinja dobile su priliku glumiti u reklamama raznih tvrtki i malih obrtnika. Životinje koje „glume” u reklamama proizvoda za životinje, nisu tolika nepoznanica te takve prizore vidamo skoro svakodnevno. No s druge strane, životinje koje glume u reklamama te mijenjaju i upravljaju reklamom kako njima odgovara te mijenjaju proizvode kako bi oni bili prilagođeniji životinjama, ne vidamo skoro nikada. U tome je postignuta fantastičnost ovoga opisa. Životinje koje svojevolumeno glume u reklami i primoravaju proizvođače da proizvode zaista prilagode životinjama. „Dragi gospodine, ja i moje životinje rado bismo se bavili svakom vrstom reklame koja će širiti duh ljudskog i samilosnog postupanja sa životinjama.” (Lofting, 2001: 185) Ponude koje su životinje dobile, bile su u skladu s njihovim životinjskim karakteristikama. Tako je Jip zbog dobrog njuha bio pozvan u tvornicu parfema, Pippinella je bila pozvana da reklamira krletke, Gic-Gic je bio

pozvan da reklamira kobasice, ali je odbio te je na kraju reklamirao igračke. (Lofting, 2001)

Pri pomisli da neki čovjek svoje ljubimce odvede na kazališnu predstavu, svakome može biti jasno kako je to nemoguće zbog više razloga, a jedan je taj da životinje ne smiju ući u prostorije kazališta. No, autor i u ovom slučaju uspijeva iskoristiti priliku i stvoriti fantastične elemente. Naime, doktor Dolittle i njegovi ljubimci, odlučiše jednoga dana otići u kazalište na predstavu kako bi se počastili za dobro odrađen posao. Slijedi opis u kojemu ljubimci s Doktorom, sjede u kazališnoj loži te ih sva publika i direktor kazališta dočekaju s divljenjem. „No ušavši u ložu, otkrio je da je vlasnik gostoljubiv kao malo tko, te da je čak i u ovoj pojedinosti mislio na njihovu udobnost. Na svakom je sjedalu za svakog člana družine počivala neka poslastica. Bio je tu snopić mrkvice za Gic-Gica, komadić sira za bijelog miša, sardine za Pat-Pat, mala mesna pita za Hu-Hu, kutija čokoladica za Doktora i Matthewa te po janjeći kotlet za svakog od tri psa.” (Lofting, 2001: 195-194)

Slika 16: Doktor Dolittle i njegovi ljubimci kao publika kazališnoj predstavi

"A-joj! Prepoznali su me", reče Gic-Gic.

© Blazevac Gostoljubiv

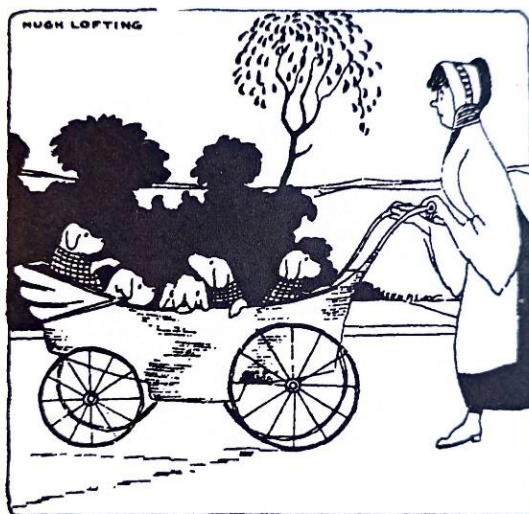
Životinje koje posjeduju bankovne račune ne vidamo često, stoga ovaj opis svakako pripada fantastičnim događajima u priči. Sva djela Hugh Loftinga odišu ljubavi prema životinjama te stavom da se životinje treba tretirati kao punopravne članove zajednice. Tako je, u sljedećem primjeru, doktor Dolittle odlučio pošteno podijeliti zarađeni novac te životinjama otvoriti račune u banci kako bi i oni mogli dobiti svoj dio, koji su pošteno zaradile svojim radom. „Ali u dvije banke složili su se da neće imati ništa protiv toga da otvore račune na ime životinja budu li one imale staratelja, osobu koja će umjesto njih ispisivati čekove, polagati i podizati novac.” (Lofting, 2001: 219-220) No iako je, zasigurno, ovaj opis dio irealnog svijeta, Doktor je životinje stavio na kušnju te je pomno pratio hoće li životinje biti rastrošne ili će svoj novac potrošiti na „pametan” način. Tako se Gic-Gic odlučio svakoga dana, počastiti laštenjem papaka, a pas Swizzle je odlučio dio svoga novca potrošiti na plaćanje gospođe koja će svaki dan izvesti njegove nećake na šetnju. „Dan, dva poslije građani Londona uživali su u još jednom Dolittleovu iznenađenju. Na ulicama su mogli vidjeti pristalu djevojku koja je pred sobom gurala dječja kolica s pet mladih psića odjevenih u tople kaputiće ispletene od bijele vune.” (Lofting, 2001: 230)

Slika 17: Gic-Gic na laštenju papaka

Gic-Gic daje laštiti papke.

Slika 18: Psići u šetnji

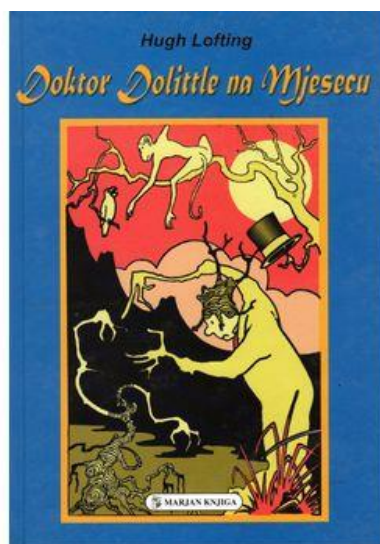
Pristala djevojka gura dječja kolica s pet malih psića.

© Skriptorica Larić/Scout24.com

6.5. Doktor Dolittle na Mjesecu

Doktor Dolittle na Mjesecu jedna je od knjiga autora Hugh Loftinga iz serijala priča o doktoru Dolittleu. Knjiga je prvi put objavljena 1928. godine te prati zgone i nezgode Tommyja Stubbinsa, Doktorova pomoćnika, u pratnji doktora Dolittlea na putovanju na Mjesec. Kao i u ostalim djelima, autor Hugh Lofting, također je kreirao i sve svoje ilustracije za ovu priču. (Lofting, 1999)

Slika 19: Naslovna stranica knjige *Doktor Dolittle na Mjesecu*

6.5.1. Fabula

Tommy Stubbins, pomoćnik doktora Dolittlea, u ovoj priči opisuje pustolovine u kojima su se on, Doktor, Či-Či i Polinezija našli prilikom putovanja na Mjesec. Sve započne dolaskom na Mjesec na leđima neobičnog kukca. Taj isti kukac, spustio se s Mjeseca na Zemlju kako bi doktora Dolittlea prevezao do Mjeseca zbog toga što njegovi stanovnici trebaju pomoć. Po dolasku na Mjesec, Doktor ne susreće niti jedno živo biće osim biljaka. Stoga, Doktor zaključi kako na mjesecu vlada Carstvo biljaka te se posveti njihovu proučavanju i izučavanju jezika biljaka. Doktor i njegov tim odlučiše se zaputiti na put oko Mjeseca, kako bi istražili što se sve nalazi na „tamnoj” strani koju ljudsko oko nikada ne vidi. Suprotno vjerovanjima, Doktor i prijatelji, na Mjesecu pronalaze vodu te veoma razvijen

biljni svijet, a poprilično su sigurni kako ima i životinja, ali se one još ne žele pokazati. Doktor vješto savladava sve jezike biljaka te saznaje mnoge tajne Mjeseca, no unatoč velikim otkrićima, Doktor i njegova družina osjećaju se nesigurno i promatrano. Jednoga dana, Doktor nailazi na ogromne otiske ljudskog stopala te strah među njegovim prijateljima postane opravdan i pojačan. Kasnije, boravkom na Mjesecu, Doktor otkrije mnoge vrste koje ne postoje na Zemlji te konačno stupi u kontakt sa životinjama. Na mjesecu, najveći dio populacije čine ptice, pčele i kukci, od kojih su neke vrste puno veće od ljudi. Na posljetku, družina upoznaje diva, čije su otiske vidjeli ranije, te saznaju kako je on „vladar” Mjeseca i kako je on poslao noćnog leptira po Doktora. Doktorova družina pomaže stanovnicima Mjeseca ni ne sluteći u kakve će nepravilike još upasti. (Lofting, 1999)

6.5.2. Elementi fantastične priče

Priča *Doktor Dolittle na Mjesecu*, započinje pomakom u irealno. U ovom slučaju, pomak u irealno je putovanje i dolazak na Mjesec, ali i Doktorova sposobnost da razumije jezik životinja.

Kao i prethodne analizirane priče, tako i ova ima zadovoljene fantastične elemente. Stoga u nastavku slijede opisi fantastičnih događaja. Dok su u prijašnjim pričama Hugh Loftinga većinu fantastičnih bića i događaja, činile životinje, u ovoj priči pažnja je više usmjerena k biljkama.

Život na Mjesecu bez pomagala svakako se čini nestvarno i nemoguće te pripada fantastičnim događajima. Kako je sveopće poznato, na Mjesecu i u svemirskom prostoru bez atmosfere, ne postoje uvjeti života u kojima bi ijedno živo biće moglo preživjeti. Stoga, autor ulazi u fantastični nestvarni svijet u kojemu je život na Mjesecu moguć te tako opisuje kako su se Doktor i prijatelji privikli na Mjesečevu atmosferu. „Disanje je bilo otežano. Bili smo prisiljeni neko vrijeme pri ruci držati čaške divovskih zvončića, narančaste boje, koje je za nas ponio Jamaro Bumblelily. S pomoću njihova mirisa uspjeli smo prebroditi zrakoprazni prostor koji leži između Mjeseca i Zemlje. Ostati dugo vremena bez njih značilo bi ugušiti se.

Međutim, uskoro smo osjetili da se polako privikavamo na nov zrak, da ćemo moći izdržati bez ikakvih pomagala.” (Lofting, 1999: 10)

Također, autor odlazi korak dalje pa tako opisuje onu stranu Mjeseca koju ljudsko oko nikad nije vidjelo. Na toj strani rastu goleme biljke te postoje potoci i jezera pitke vode. „Po svemu sudeći – sada je to bilo sigurnije nego ikad – kretali smo se prema drugoj strani Mjeseca, onoj koju ljudsko oko nikad nije ugledalo.” (Lofting, 1999: 16)

Strah i nelagoda, često se spominju kao sastavni dio fantastičnih priča, no u prethodno analiziranim pričama nije bilo toliko u kojima su se osjećali. U svim dosadašnjim pričama Hughha Loftinga nije bilo nelagodnog ozračja, no u ovoj priči, od početka do kraja, postoji blagi osjećaj nelagode, neizvjesnosti i straha. Samim time, govorimo o elementu fantastičnih priča. „Događale su se strašne i neobjašnjive stvari. U toku mnogih probdjevenih sati slušali smo kako se oko nas nešto kreće, nešto golemo, ali što, to nismo mogli ni vidjeti ni utvrditi.” (Lofting, 1999: 48) Više se puta u djelu spominje kako je šuma bila neugodno mračna, kako su čuli razne zvukove, kako su osjećali da ih netko promatra te da se stabla kreću i govore. (Lofting, 1999)

U priči, Doktor pronalazi mnoge biljke za koje zaključuje kako govore nekim svojim jezikom te da se gibaju kako bi pokretima mogle stvarati zvuk. Stoga, Doktor zaključuje kako i biljke zasigurno imaju osjećaje. Poistovjećivanjem biljaka i ljudi, autor zalazi u fantastičnost kao što je to činio i izjednačavajući potrebe ljudi i životinja. „Doktora je počela gristi savjest. Sigurno je da stabla koja govore mogu i osjećati. Strašna je i sama pomisao da ih cijepamo.” (Lofting, 1999: 75)

Autor opisuje kako se doktor Dolittle slaže s još mnogim znanstvenicima o tome kako je nastao Mjesec. Naime, u priči se nastanak Mjeseca opisuje kao velika eksplozija prilikom koje se komad Zemlje odlomio i odletio u svemir. Pri tome, biljni i životinjski svijet koji je ostao na tom dijelu, prilagodio se uvjetima života i nastavio se razvijati. „Tama je prekrila Zemlju, odjeknuo je prasak strašne eksplozije i mnogo je života izgubljeno. U prazninu koju je Mjesec ostavio iza sebe nahrupilo je more i nanovo je razaralo i unijelo metež.” (Lofting, 1999: 118)

Slično kao i u prvoj priči, kada doktor Dolittle putuje u Afriku da bi izliječio majmune, tako je i sada Doktor dobio poziv da dođe na Mjesec. Nakon što je postavio svoju ambulantu, Doktor i njegovi prijatelji vidjeli su svakakva bića kojima je bila potrebna liječnička pomoć. „Neka od ovih stvorenja dosad nismo vidjeli, a nismo ni pretpostavljali da bi se mogla nalaziti na Mjesecu: gusjenice duge poput gradske ulice s udlagama na tucetima nogu; golemi stršljeni koji su trpjeli od neke očne bolesti; skakavci visoki poput trokatnice s grubim zavojima ovijenim oko zglobova; divovske ptice s bolesnim i slomljenim krilima. Odjednom se Doktorov dom pretvorio u kliniku.” (Lofting, 1999: 179)

Slika 20: Skakavci s ovojima

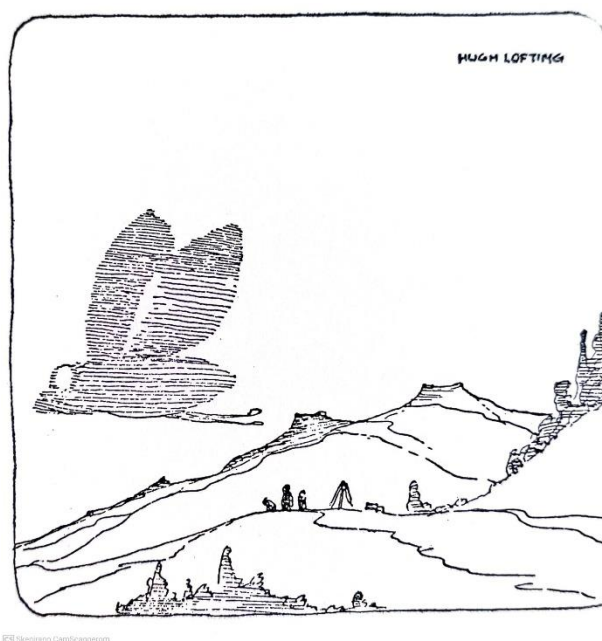
Skakavci s grubim zavojima ovijenim oko zglobova.

Fantastična bića, također su sastavni dio svake fantastične priče. Stoga ni priča *Doktor Dolittle na Mjesecu* nije iznimka.

Noćni leptir, stvarno je biće koje se svakodnevno susreće, no kada mu se samo malo promijene osobine, dobije se fantastično biće. Autor u priči opisuje posebnu vrstu kukca koji je ogroman kao bojni brod. Taj kukac, noćni leptir, doveo je

Doktora i njegove prijatelje na Mjesec, a kasnije vratio Stubbinsa na Zemlju.
(Lofting, 1999)

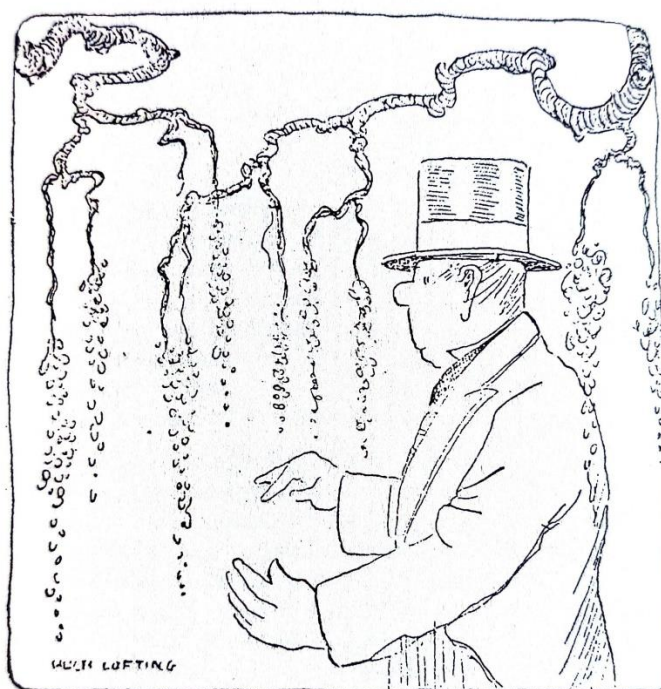
Slika 21: Noćni leptir

Iako je znanstveno dokazano da se, i u realnosti, neke vrste biljaka kreću te da su i ona živa bića, autor u svojoj priči odlazi korak dalje i stvara opise raznih biljaka koje govore i gibaju se.

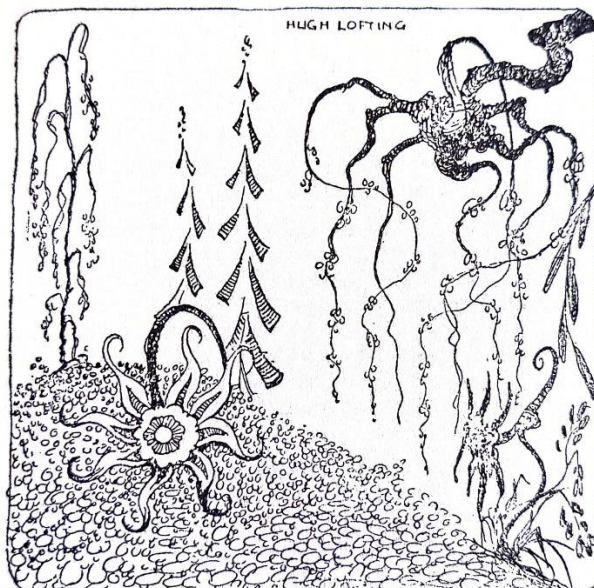
Prva takva vrsta su stabla koja pjevaju. Vidjevši ovu vrstu stabala, doktor Dolittle odlučuje naučiti jezik biljaka. „Stabla su pjevala, i to hotimice i svjesno. Onako kako svira eolska harfa kad je pod određenim kutom okrenemo prema vjetru, tako i stabla proizvode neke muzičke tonove izlažući grane vjetru.” (Lofting, 1999: 58)

Slika 22: Doktor razgovara sa stablima

Sljedeća vrsta bilja koju autor opisuje su Kićeni ljiljani. „Bili su to veliki raskošni cvjetovi koji su se na svojim slabim peteljkama micali i prigibali poput ljudi koji u društvu šapću i ogovaraju. Cvjetovi su imali promjer od oko pola metra. Nalik na trube, divno obojeni, imali su na toploj žutoj podlozi ljubičaste i narančaste mrlje, a iz sredine im je izbijao tučak crn poput ahata, dok im je lišće bilo tamno maslinaste boje.” (Lofting, 1999: 82, 86) Također, autor se poigrao i s drugim osjetilima i osobinama te je tako opisao ljiljane tako da su mogli vidjeti.

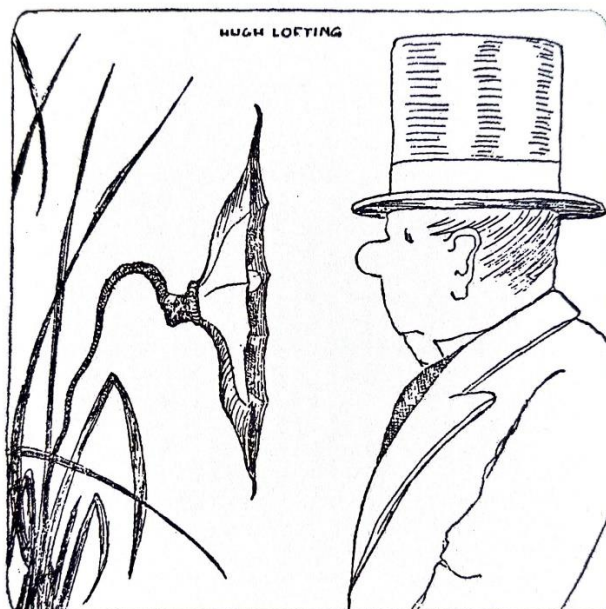
Slika 23: Kićeni ljiljani

... Jer smo nailazili na sve razvijeniji i živahniji život stabljika.

Scanned with CamScanner

Slika 24: Veličina Kićenih ljiljana

Cvjetovi su bili oko pola metra u prečniku.

Scanned with CamScanner

S druge strane, postoji i vrsta oprečna Kićenim ljljanima, a to su Ljljani Vampiri. Autor ovu vrstu opisuje kao smrtonosne biljke koje istrijebe sve ostale biljke oko njih. „Ovo je cvijeće nesmetano raslo na velikim slobodnim prostorima ispuštajući smrtonosni vonj, pa tako druge biljke nisu mogle dugo izdržati u njihovoj blizini.” (Lofting, 1999: 100)

Kasnije u priči, spominju se i Mjesečevi zvončići: „Bilo je veličanstveno vidjeti kako su svojom sjajnom narančastom bojom prekrili hektare i hektare zemljišta.” (Lofting, 1999: 101-102)

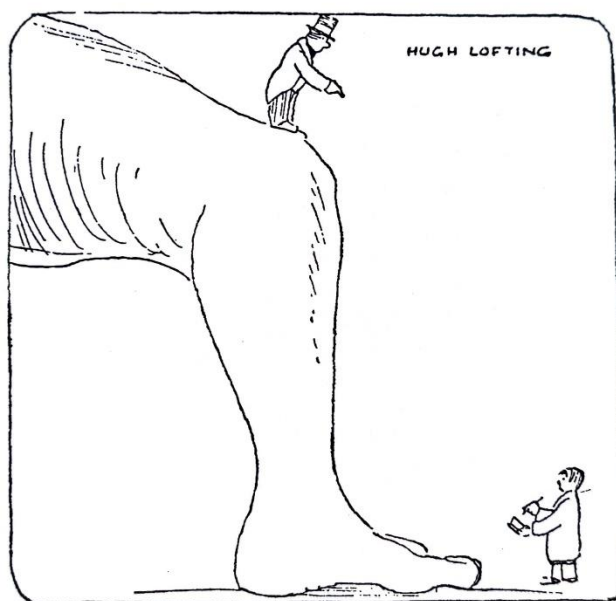
Autor u priči daje naslutiti kako će Doktor i njegova družina u jednom trenutku naići na diva koji živi na Mjesecu, no tada bi to bio element bajki, a ne fantastične priče. Stoga, autor stvara lik diva, ali ga opisuje kao čovjeka koji nije oduvijek div. Tako, autor stvara fantastičan, a ne čudesan element: „Najednom je bio iznad nas, posve blizu, dugih ruku koje su mu visjele uz bokove. Bilo je to ljudsko biće... Div je bio vrlo oskudno odjeven. Nosio je pregaču sličnu našoj koja mu je sezala od pazuha do iznad koljena, a bila je napravljena od kore i lišća savitljivih vlakana koje smo i mi pronašli u šumi. Kosa mu je bila duga i raščupana, a padala mu je skoro do ramena. Bio je toliko velik da mu je Doktor dopirao negdje do gležnjeva.” (Lofting, 1999: 142, 145-146)

Slika 25: Čovjek s Mjeseca

Bilo je to ljudsko biće.

Slika 26: Veličina Čovjeka s Mjeseca

© Skizirano Cambocannorum

7. VAŽNOST PRIMJENE FANTASTIČNE PRIČE U NASTAVI

Važnost prisutnosti priče u svačijem životu, a posebno u životu djece, najbolje je opisati sljedećim citatom: „Priča je dio slobode. Priča je čarobna zemlja djetinjstva, razdoblja života najmanje ovisnog o svim nabrojenim ograničenjima. Priča je to više priča što je bliže djetinjstvu, djetinjstvo je to više djetinjstvo što je bliže priči.” (Crnković, 1987: 7) Drugim riječima, priče ne bi bilo kad ne bi bilo djetinjstva niti djetinjstva da nema priče. Još od najdaljih vremena, priče su služile za poučavanje ljudi te za odgoj i umjetničko izražavanje. Putem priča i legendi, narodu su se prenosile važne obavijesti i vrijednosti koje bi trebali posjedovati, što vrlo dobro opisuje sljedeća autorica Bašić, koja ističe kako je nekada priča, posredovala između djeteta i kulture te ga uvodila u nju i prenosila kulturne vrijednosti koje su bile izražene jezikom slika koje su svima zajedničke. (Bašić, 2019)

Razvojem književnosti, priča više nema samo edukativnu namjenu, nego i mnoge druge. S pomoću raznih žanrova, priče imaju i razne funkcije. Unatoč umjetničkoj vrijednosti književnih dijela, priče i dalje imaju jak utjecaj na oblikovanje stavova i usađivanje vrijednosti kod čitatelja. Stoga, priče najčešće imaju dobre i loše likove koji svojim osobinama i postupcima usmjeravaju pažnju čitatelja na ono što je poželjno i nepoželjno. Također, događaji i opisi u pričama najčešće su oblikovani tako da dobro pobijedi zlo, te da se nepravda ispravi i da se treba zalagati za prave vrijednosti.

Sam značaj priča te važnost primjene priča u radu s djecom, prepoznali su i mnogi znanstvenici i stručnjaci. Dokaz tome je biblioterapija. „Pod biblioterapijom podrazumijevamo svaku planiranu i metodološki pripremljenu upotrebu književnih djela, bilo koje vrste, kao pomoćnu metodu u psihoterapiji - tretmanu psihičkih poremećaja. Biblioterapija u širem smislu je i vođeno čitanje, koje se može ugraditi u čitateljske programe za široku populaciju.” (Puljak, 2014) Drugim riječima, knjige su moćno sredstvo kojim možemo utjecati na ljude i njihovo emocionalno i psihičko stanje. Jedna od glavnih značajki biblioterapije jesu sam njezin proces i koraci. Koraci u procesu biblioterapije su identifikacija, projekcija, katarza i uvid

(Rudež, 2005). Prilikom identifikacije, čitatelj ili slušatelj priče, veže se uz određenog lika u priči i prepoznaje se u njemu. Bez uspjeha ovog koraka, niti ostali koraci neće biti uspješni. Sljedeći korak je projekcija te prilikom ovog koraka, čitatelj svoj život i iskustva projicira na lika i obratno. Drugim riječima, čitatelj se poistovjećuje s likom u priči i s njim proživljava događaje koji su opisani u priči. Katarza je treći korak prilikom kojeg dolazi do neke vrste olakšanja nakon uzastopnog nakupljanja i gomilanja teških emocija prilikom poistovjećivanja s likom iz priče. Posljednji korak biblioterapije je uvid. Čitatelj uvidom u vlastite reakcije i emocije, koje razvije tijekom čitanja ili slušanja priče, može osvijestiti vlastite probleme te ih u budućnosti lakše rješavati. (Rudež, 2005)

Čitanje raznih žanrova te čitanje uopće, kod djece potiče maštu, povećava vokabular, uvježbava čitalačke vještine i čitalačku pismenost, ali s druge strane služi i kao razbibriga, bijeg iz realnosti te sigurna zona u kojoj se dijete može opustiti i biti ono što želi. (Popek, 2021) Sami smo često svjedoci da djeca sama: „često ne znaju smisleno prepričati jednostavne događaje. Misli im krenu s jedne točke, ali brzo odlutaju na drugu, vođene asocijacijama te se ne znaju vratiti na zlatnu nit priče.” (Bašić, 2019: 38) Kako bi se spriječile ovakve situacije i da bi učenici razvijali svoje komunikacijske sposobnosti, vrlo je važno čitati, ali i pisati. Stoga, Hameršak ističe da se samostalnim radom na tekstu, učenici navikavaju na samostalni rad te ujedno razmišljaju o sadržaju i o tome što će i kako govoriti i pisati (Hameršak, 2011), a Bašić ističe kako učenici vještine pripovijedanja stječu slušanjem, čitanjem i pisanjem linearnih priča. (Bašić, 2019)

Iz svega navedenog, može se zaključiti kako je priča vrlo moćno sredstvo i alat u odgoju, ali i u radu s djecom. Također, likovi poput životinja koje govore, djeci su vrlo zanimljivi te ih nesvjesno poučavaju o raznim životnim temama, a ujedno se opuštaju i zabavljaju čitajući. Stoga, priče koje se lako mogu uklopiti u dječji popis za čitanje jesu i priče iz ciklusa o doktoru Dolittleu.

7.1. Primjena priča o doktoru Dolittleu u razrednoj nastavi

Ciklus priča o doktoru Dolittleu čitateljima nije previše poznat. Najčešće, čitatelji misle kako postoji samo jedna knjiga o doktoru Dolittleu, a to je *Pripovijest o doktoru Dolittleu*. Jedan razlog tome je taj što se u školama, kao sastavni dio popisa književnih djela za lektiru, čita upravo ta knjiga. Drugi razlog može biti taj što od svih dvanaest knjiga iz ciklusa samo ih je pet prevedeno na hrvatski jezik. Stoga, postoji jezična barijera koju je mladim čitateljima teško prijeći. Autor ciklusa, Hugh Lofting, kroz likove i opise u svojim djelima, promiče mnoge vrijednosti koje su njemu bitne te za koje smatra da bi svijet učinile boljim mjestom. Upravo zbog toga, priče o doktoru Dolittleu, vrlo su važna književna djela koja vrijedi predstaviti djeci te ih potaknuti na samostalno čitanje i istraživanje. U nastavku slijede primjeri tema koje bi bilo dobro raspraviti u radu s učenicima razredne nastave. Sljedeće teme izdvojene su, s jedne strane, zbog toga što su i u pričama naglašene kao važne, a s druge strane, zbog toga što se lako mogu povezati s predmetnim kurikulumima razredne nastave te s međupredmetnim temama. Također, sljedeće teme nude široke mogućnosti prilikom organizacije i stvaranja aktivnosti koje se mogu provesti s učenicima, a nekoliko primjera slijedi u nastavku. Teme odnos prema životinjama, odnos prema ljudima i obiteljske obveze najviše se mogu uklopiti u kurikulum *Prirode i društva* prilikom obrade nastavnih tema od 1. do 4. razreda. Ishodi u koje možemo uklopiti teme izdvojene iz priča su:

„PID OŠ A.1.3. - Opisuje svoje dužnosti u zajednicama kojima pripada.

PID OŠ C.1.1. - Učenik zaključuje o sebi, svojoj ulozi u zajednici i uviđa vrijednosti sebe i drugih.

PID OŠ C.1.2. - Učenik uspoređuje ulogu i utjecaj prava, pravila i dužnosti na pojedinca i zajednicu te preuzima odgovornost za svoje postupke

PID OŠ B.2.1. - Učenik objašnjava važnost odgovornoga odnosa čovjeka prema sebi i prirodi.

PID OŠ C.2.2. - Učenik raspravlja o ulozi i utjecaju pravila, prava i dužnosti na zajednicu te važnosti odgovornoga ponašanja.

PID OŠ B.3.1. - Učenik raspravlja o važnosti odgovornoga odnosa prema sebi, drugima i prirodi.

PID OŠ C.3.2. - Učenik raspravlja o utjecaju pravila, prava i dužnosti na pojedinca i zajednicu.

PID OŠ B.4.1. - Učenik vrednuje važnost odgovornoga odnosa prema sebi, drugima i prirodi.

PID OŠ C.4.2. - Raspravlja o važnosti jednakosti prava i slobode svakoga pojedinca uz poštivanje tuđih sloboda.” (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2019)

Također, sve teme izdvojene iz priča o doktoru Dolittleu, mogu se uklopiti i u nastavu postizanja ciljeva međupredmetnih tema *Osobni i socijalni razvoj*, *Građanski odgoj i obrazovanje* i *Održivi razvoj*. Neki od ciljeva međupredmetnih tema, koji bi se mogli postići uz pomoć tema iz priča su: „

osr⁶ B.1.1. - Prepoznaje i uvažava potrebe i osjećaje drugih.

osr B.1.3. - Razvija strategije rješavanja sukoba.

osr C.1.2. - Opisuje kako društvene norme i pravila reguliraju ponašanje i međusobne odnose

osr C2.2. - Prihvaća i obrazlaže važnost društvenih normi i pravila.

goo⁷ C.1.2. - Promiče solidarnost u razredu

goo C.1.1. - Sudjeluje u zajedničkom radu u razredu.

odr⁸ A.2.1. - Razlikuje pozitivne i negativne utjecaje čovjeka na prirodu i okoliš.

odr B.1.1. - Prepoznaje važnost dobronamjernoga djelovanja prema ljudima i prirodi.

odr B.2.3. - Opisuje kako pojedinac djeluje na zaštitu prirodnih resursa.

odr C.1.1. - Identificira primjere dobrog odnosa prema prirodi.

odr C.1.2. - Identificira primjere dobrog odnosa prema drugim ljudima.

odr C.2.1. - Solidaran je i empatičan u odnosu prema ljudima i drugim živim bićima.” (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2019)

Pored navedenih ishoda, za koje se mogu koristiti teme iz priča, one također mogu poslužiti i kao motivacija za mnoge aktivnosti koje mogu biti korelacija s

⁶ Osobni i socijalni razvoj – puni naziv međupredmetne teme.

⁷ Građanski odgoj i obrazovanje – puni naziv međupredmetne teme.

⁸ Održivi razvoj – puni naziv međupredmetne teme.

navedenim ishodima. Stoga se, učenicima može pročitati ulomak iz priče u kojem je vidljiva određena poželjna situacija te na temelju toga im se može zadati zadatak da se likovno izraze, da napišu svoj završetak priče ili da dramski prikažu pročitani ulomak. Više primjera slijedi u nastavku.

Činjenica je da većina učenika ne voli čitati lektire, ali u slobodno vrijeme voli čitati. Razlozi tome mogu biti razni, ali realnost je da ukoliko ne dođe do promjena, mnogi učenici sve će više gubiti interes za čitanje. O tome piše i sljedeća autorica: „Ako zavirimo u svjetove naše djece, naći ćemo tamo, između ostalog, i dosta knjiga. Među njima će biti ponešto, ali vrlo malo lektirnih naslova. Dok ne odlučimo zauzeti neki stav prema promjeni paradigme, izgubit ćemo puno čitatelja u školama.” (Bašić, 2019: 39) S druge strane, trebamo biti svjesni da je književnost važan dio svačijeg života, a pogotovo života djece. Razlog tomu može biti taj što je književnost sastavni dio kurikula osnovnih i srednjih škola te sukladno tome, ne postoji dijete koje na neki način ne treba biti upoznato s osnovama književnosti. (Bašić, 2019: 30) Stoga je, važna zadaća, učitelja, ali i roditelja da kod djece probude interes za čitanje, ali i sustava odgoja i obrazovanja da se prilagodi učeničkim interesima prije negoli bude prekasno. Upravo zbog toga, priče o doktoru Dolittleu mogu biti odličan prijedlog učenicima ukoliko žele pročitati nešto izvan obaveznog popisa lektira, a ujedno su poučne i nadovezuju se na jednu od obaveznih priča.

U nastavku slijedi nekoliko tema koje se mogu primijeniti u radu s učenicima razredne nastave, a naglašene su u svih pet analiziranih knjiga.

7.1.1. Poštenje

Glavni lik, u pričama Hugh-a Loftinga, neobični je doktor koji odiše pozitivnim osobinama te nema ni jednu manu osim one da je predoabar i premilostiv prema svima. doktor Dolittle je opisan kao lik koji uvijek slijedi svoj moralni kompas, nikada ne vara i ne laže, uvijek nastoji postupiti pravedno i pošteno te zbog svoje dobrote i poštenosti često biva izopćen iz društva te nikada nema novaca. Lik

doktora Dolittlea savršen je primjer kako djeci prikazati moralne vrijednosti koje bi svaki čovjek trebao imati usađene. Brojni opisi u pričama prikazuju Doktorovu dobrotu, a u nastavku slijedi nekoliko primjera.

Prilikom putovanja u Afriku, Doktor je od nekog pomorca posudio brod i zadužio se kod trgovca koji mu je dao hranu i potrepštine za put. Doktor je kasnije cijelo vrijeme smišljao kako vratiti pomorcu brod i kako platiti dugove kod trgovca te je uvijek mislio na povratak u Puddleby. Unatoč brojnim prilikama koje su mu se ukazivale, Doktor je svjesno i odlučno govorio kako se čim prije mora vratiti u Puddleby kako bi isplatio dugove.

„Ali ja ne želim novac”, reče Doktor „Da, želiš”, reče patka Dab-Dab. „Zar si zaboravio kako smo morali navlačiti i potezati da bismo platili račune mesaru u Puddlebyju? A kako ćeš mornaru kupiti novi brod o kojemu si govorio – ako ne budemo imali novca da ga platimo?” (Lofting, 2016: 51)

Nadalje, kada je Doktor u cirkusu susreo prevaranta, najprije je provjerio je li on zaista prevarant. Kada je prikupio dovoljno dokaza i uvjerio se da je to istina, doktor Dolittle je, bez razmišljanja o posljedicama, odlučio raskrinkati prevaranta kako on ne bi imao prilike varati i krasti ljude koji su mu vjerovali.

„Trgovac životinjskom hranom, vrati se s kupljenim ljekarijama, a Doktor je odnese u svoja kola, pomiriše te tobožnje lijekove, te ih preispita pomoću nekih kemikalija što ih je izvadio iz svoje liječničke torbice... To su besmislice i sljeparije! Obična prijevara i pljačka!” (Lofting, 1999: 188)

Nakon što je Doktor postao vlasnikom cirkusa, uveo je nova pravila. Poboljšao je uvjete života za životinje, ali je i zaradu počeo dijeliti ravnomjerno među zaposlenicima. Također, zabranio je bilo kakva lažna oglašavanja i prevare te je publiku privlačio iskrenošću i odnoseći se prema njima kao prema gostima dijeleći čaj i kolače.

„Doktor je, na primjer, od svih namještenika zahtijevao da prema svakom posjetitelju budu savršeno učtivi. Zatim nije dozvoljavao ni najmanje pretjerivanje

ili obmanjivanje publike, kako je on to nazivao...I tako se u Dolittleovom cirkusu udomaćio običaj serviranja čaja – besplatno.” (Lofting, 1999: 297)

7.1.2. Odnos prema životinjama

Autor Hugh Lofting, kroz sve svoje priče, ponajviše naglašava odnos ljudi prema životinjama. Autor se zalaže za human odnos prema životinjama te poštovanje i odgovornost ljudi prema životinjama. Stoga, u pričama nailazimo najviše na opise u kojima doktor Dolittle pomaže životinjama da ostvare svoja prava na ugodan život.

Glavna teza, o kojoj i Dolittle i životinje govore u pričama, je ta da je doktor Dolittle jedini pravi liječnik za životinje jer ih razumije i zapravo zna što im treba, dok svi ostali liječnici za životinje samo misle kako znaju što je životinjama. Tako je, jednoga dana, doktor Dolittle pomogao konju, kojemu je oslabio vid, tako što mu je dao naočale. (Lofting, 2016)

„Znate, problem je, gospodine”, reče tegleći konj dok je Doktor otvarao vanjska vrata da bi ga ispratio, „problem je što SVATKO misli da može liječiti životinje – samo zato što se životinje ne žale. A zapravo, da bi se bilo dobar doktor za životinje, trebaš biti baš pametan čovjek, pametniji nego doktor za ljude...” John Dolittle je potom nabavio lijepi, veliki par zelenih naočala, a tegleći konj je prestao gubiti vid na jednom oku i vidio je dobro kao i prije.” (Lofting, 2016: 11)

Sljedeći primjer, u kojemu se vidi pravilan odnos i poštovanje prema životinjama, je taj kada je doktor Dolittle, sve životinje koje su se željele vratiti iz zatočeništva u svoj rodni kraj, oslobodio i poslao kamo su htjele. Tako je Dolittle doživio svakojake pustolovine kako bi tuljanicu Sofiju dovezao do mora. Potom je provalio u trgovinu sa životinjama i oslobodio sve ptice koje su stradavale zbog pokušaja probijanja kaveza, što je u priči veoma oštro prikazano. Unatoč brojnim primjerima, valja istaknuti kako je doktor Dolittle, dok je još držao cirkus, dopustio lavu i leopardu da slobodno odlaze u šetnju, a po zatvaranju cirkusa, poslao ih je

brodom u rodni kraj. Također, Doktor se uporno suprotstavljao vlasniku cirkusa, negodujući kako životinje žive u lošim uvjetima, sve dok nije postigao promjene. (Lofting, 2001)

„Trebali ste čuti ono veselje koje je zavlдалo u menažeriji kad im je Doktor objavio da ih namjerava poslati natrag u slobodu njihove rodne zemlje!” (Lofting, 2001: 239)

Jedan od važnih ulomaka iz priča je i onaj kada doktor Dolittle pomaže lisicama da ukinu lov na lisice, kao i onaj kada na svome putovanju pokušava ukinuti igre s bikovima. S obzirom na to da su knjige o doktoru Dolittleu bile objavljivane dvadesetih godina prošloga stoljeća, možemo primijetiti kako su teme itekako aktualne i suvremene te je autor hrabro odlučio progovoriti o temama s kojima se nije slagao dok su društvu bile prihvatljive. (Lofting, 2001)

„I tad je John Dolittle udesio sve kako treba i predao svoj novi pronalazak *lisičji sigurnosni paket* majci-lisici, Noćnoj Sjeni... Uskoro su sve lisice u cijelom tom kraju imale po jedan *Dolittleov sigurnosni paket* što bi ga uvijek nosile sa sobom, kad god bi u vrijeme lova odlazile od kuće. Da ne duljimo, posljedica toga bilo je da se s vremenom u tom kraju izgubio običaj lova na lisice.” (Lofting, 1999: 175, 178)

„Ako budem uspješniji s ljutitim bikovima nego Pepito de Malaga, hoćete li mi obećati kako neće više biti ni jedne borbe s bikova u Capa Blancas, dok god ste vi živi. Hoćemo li se kladiti? ” (Lofting, 2019: 142-143)

Doktor Dolittle uvelike se zalagao da svatko dobije ono što je radom zaslužio. Tako je otvorio Umirovljenički dom za stare konje te svim svojim životinjama, koje su pošteno radile u njegovim predstavama, otvorio bankovne račune i podijelio njihovu zaradu. (Lofting, 2001)

„Jadne životinje! Sad su naposljetku ipak sretne, pa će se nakon toliko godina napornog rada opet pomladiti... Umirovljenički dom, što ga je Doktor toga dana osnovao, uspijevao je vrlo dobro, i održao se još dosta godina.” (Lofting, 1999: 239-241)

7.1.3. Odnos prema ljudima

Brojni ulomci iz priča o doktoru Dolittleu, nose pouku o poželjnom odnosu među ljudima. Tako je doktor Dolittle, po dolasku na mjesto vlasnika cirkusa, odlučio pošteno dijeliti zaradu među radnicima te posjetitelje dočekati poput počasnih gostiju dijeleći čaj i kekse.

„Upravljat ću ovim cirkusom po metodi *jednakosti u svakom pogledu*. To znači da će svaki od nas dobiti dio novca što uđe u blagajnu, ali i to se podrazumijeva, tek kad svi računi budu plaćeni. Drugim riječima, dobit ćete malo ako poslovi budu loši, čak ćete možda morati još i nadoplatiti! A ako poslovi budu išli dobro, bit će i vama dobro!” (Lofting, 1999: 289)

„Doktor je, na primjer, od svih namještenika zahtijevao da prema svakom posjetitelju budu savršeno učtivi. Zatim nije dozvoljavao ni najmanje pretjerivanje ili obmanjivanje publike, kako je on to nazivao...I tako se u Dolittleovom cirkusu udomaćio običaj serviranja čaja – besplatno.” (Lofting, 1999: 297)

7.1.4. Obiteljske obveze

Prilikom rada s djecom niže školske dobi, vrlo je važno razgovarati o pravima i obvezama unutar obitelji. Tome može poslužiti i jedna od brojnih scena iz knjige *Pripovijest o doktoru Dolittleu*. Opis ljubimaca, koji među sobom samostalno podijele kućanske poslove i ostale obiteljske dužnosti, može se na više načina upotrijebiti u radu s djecom. Također, uz pomoć ovog opisa, može se istaknuti važnost sudjelovanja u kućanskim obvezama i važnost raspodjele zaduženja te pomaganja unutar svoje zajednice. (Lofting, 2016)

„I tako se dogovore da će majmun Či-Či preuzeti kuhanje i sitne popravke, pas će mesti podove, patka brisati prašinu, sova Tu-Tu voditi knjigovodstvo, a prase se brinuti za vrt. Papigu Polineziju odrediše za pralju, a zato što je bila najstarija proglasiše je i gazdaricom.” (Lofting, 2016: 18)

7.2. Primjeri aktivnosti za rad s učenicima

Jedna od aktivnosti koja se može provesti s učenicima je kreativno pisanje. Učenicima se pročita ulomak iz priče te im se objasni zadatak u kojem oni trebaju napisati nastavak priče u kojem će riješiti određeni problem. Na primjer: „Na moje veliko iznenađenje Doktor od bijesa pocrveni u licu. To me je podsjetilo na onaj put kad je govorio o lavovima i tigrovima u njegovu privatnom zoološkom. „Borbe bikova su glupe, okrutne, odvratne.” Rekao je, „Ovi Španjolci su krasan, gostoljubiv narod. Kako mogu uživati u tim nesretnim borbama bikova, to nikad neću razumjeti.” Onda mi Doktor stade objašnjavati kako bika prvo razbjesne, izazivajući ga, onda ga puste u arenu gdje su ljudi koji mu mašu crvenim plaštevima i onda bježe. Puste da se bik izmori ritanjem, ubijajući sirote, stare slomljene konje koji se ne mogu braniti. Kada bik posve ostane bez daha i kada je iscrpljen, dođe čovjek s mačem i ubije bika.” (Lofting, 2019: 140) Nakon čitanja ulomka, potrebno je kratko porazgovarati s učenicima kako bi se vidjelo jesu li shvatili ulomak te da se utvrdi koji je problem istaknut. Nakon kratkog razgovora, učenici dobivaju zadatak da osmisle i napišu kako bi oni zaustavili igre bikova da su se našli na Doktorovu mjestu. U ovoj aktivnosti također postoji korelacija s prethodno navedenim ishodima, ali i s ishodima kurikuluma *Hrvatskog jezika*.

Sljedeća aktivnost može biti korelacija s predmetom *Likovna kultura* te učenici, nakon što poslušaju ulomak u kojem se opisuje neka životinja ili čudesno biće, dobivaju zadatak da nacrtaju zadano biće onako kako su ga oni doživjeli. Na primjer, nakon čitanja sljedećeg opisa: „Nisu imali repa, nego po jednu glavu na svakom kraju tijela i oštre rogove na svakoj od glava. Bili su jako plahi i strašno ih je teško bilo uloviti.” (Lofting, 2016: 46), učenici dobiju zadatak nacrtati Gurnime-Povuciga onako kako ga oni zamišljaju. Također, ova aktivnost može se provesti čitajući mnoge opise iz knjige *Doktor Dolittle na Mjesecu* zbog toga što u toj priči ima najviše fantastičnih bića koja su detaljno opisana.

Svakako, jedna od aktivnosti može biti i debata u kojoj su učenici podijeljeni na dvije strane, za i protiv, te na taj način trebaju argumentirati i „obraniti” svoje stavove. Primjerice, učenicima se pročita ulomak u kojem je opisana trgovina

životinjama te potom ulomak u kojem Doktor i Mattew Mugg provaljuju u trgovinu i oslobađaju životinje (Lofting, 2001). Jedna grupa učenika, nastoji opravdati Doktorove postupke i zalaže se za prava životinja, a druga grupa zalaže se za prava vlasnika trgovine. Prilikom provedbe ove aktivnosti, učenici mogu razvijati svoje komunikacijske vještine te promisliti ne samo o ljudskim već i o pravima životinja, a ujedno se ostvaruju ishodi i ciljevi mnogih međupredmetnih tema, kao i Hrvatskog jezika.

Naredna aktivnost, također razvija komunikacijske vještine, ali i pomaže umanjiti strah od javnog nastupa i razvija glumačke vještine. Riječ je o dramatizaciji teksta. Učenici podijeljeni u skupine, dobivaju različite ulomke u kojima su opisani različiti događaji te je njihov zadatak osmisliti dijaloge, koje likovi izgovaraju, i izvesti predstavu pred razredom. Primjer ulomka, kojeg učenici koriste kao predložak, može biti sljedeći: „Gic-Gic je potrošio novac na razno voće i povrće iz staklenika. Kupio je ponešto od svega što ne dozrijeva u to doba, od artičoka do grožđa...još si je jednu novu udobnost priuštio Gic-Gic, svakog bi dana dao ulaštiti papke. Dogovorio je to sa čistačem cipela, dječaćićem koji je živio nedaleko Doktorove kuće u gradu. I svakog bi dana Gic-Gic onako lijep i pristao stajao na stubama dok mu papci nisu bili toliko usjajeni da je u njima mogao ogledati svoje lice. Pat-Pat se zbog ovoga strašno ljutila. Nazvala je to umišljenim, besmislenim bacanjem novca. Ali Doktor je rekao da to i nije tako rasipnički, i napokon, kakva smisla ima da Gic-Gic posjeduje novac ako mu se ne dopusti da barem malen dio potroši na svoje sitne, beznačajne želje.” (Lofting, 2001)

Korelacija s *Likovnom kulturom*, može se provesti i na način da svaki učenik dobije zadatak likovno prikazati jednog od likova. Na taj način, učenici koriste dio opisa iz priča, ali većinski sami zamišljaju kako bi životinje mogle izgledati. Tako, učenici razvijaju maštu, ali i ostvaruju ishode predmeta.

Iduća aktivnost, koja se može provesti s učenicima je da svatko od njih odabere jednu od knjiga o doktoru Dolittleu te ju pročita u dogovorenom razdoblju. Kada svi pročitaju, učenici se dijele u skupine na temelju knjige koju su čitali te izrađuju plakat o svojoj knjizi. Na plakat mogu uklopiti svoje likovne radove likova,

tekstove koje su sami napisali, recenzije o knjizi koju sami napišu itd. Ovom aktivnošću, učenici ostvaruju ishode predmeta *Hrvatski jezik i Likovna kultura*, ali i međupredmetnih tema *Osobni i socijalni razvoj* i *Učiti kako učiti* (Ministarstvo znanosti i obrazovanja, 2019).

8. ZAKLJUČAK

Tema ovoga rada je analiza nekih od priča o doktoru Dolittleu iz ciklusa priča autora Hughu Loftinga. Priče koje su obuhvaćene analizom su redom *Pripovijest o doktoru Dolittleu* (2016), *Putovanja doktora Dolittlea* (2019), *Cirkus doktora Dolittlea* (1999), *Doktor Dolittleova karavana* (2001) i *Doktor Dolittle na Mjesecu* (1999). Cilj ovoga rada je bio analizirati stil autora Hughu Loftinga te usmjeriti pozornost na elemente fantastične priče u njegovim djelima. Razmatranjem obilježja fantastične priče, može se zaključiti kako su priče o doktoru Dolittleu uistinu fantastične. Premda, svaka priča nema jasan i izražen pomak u irealno, kako to imaju ostale fantastične priče. Priče o doktoru Dolittleu imaju brojne opise događaja u kojima su životinje zadržale svoja prirodna, životinjska obilježja, ali su dobila ljudske probleme i brige te razne potrebe koje se mogu povezati s ljudskima. Upravo zbog tih opisa životinja, Loftingove priče pripadaju fantastičnim pričama. Svaki opis u kojem se želje i potrebe životinja izjednače sa željama i potrebama ljudi, poput slomljena srca, pukle ljubavi i konja kojemu trebaju naočale, ulazimo u nestvarni svijet te svjesno prihvaćamo takve opise kao stvarne da bismo mogli bolje doživjeti fabulu priče.

Rezultati analize ukazuju kako je i sam autor bio dobro upoznat s biljnim i životinjskim svijetom te da je vrlo dobro poznao značajke pojedinih vrsti. Stoga, u pričama možemo naići na opise štakora koji napuštaju brod koji tone, orlova koji imaju jako dobar vid pa traže nestale ljude te prašćića koji samo misli na jelo. Upravo iz autorove motivacije i dobrog poznavanja biljnog i životinjskog svijeta, proizlaze brojni opisi, u kojima je Lofting, na temelju stvarnih i prirodnih opisa životinja i bilja stvarao fantastične opise mijenjajući one realne. Sljedeći rezultat analize jest da su analizirane priče uistinu zadovoljile sve elemente koje jedna fantastična priča treba sadržavati. Tako, prema elementima koje navodi Crnković (1987), Loftingove priče sadrže pomak u irealno, fantastična bića i događaje, nonsens, humor, ali su ujedno i originalne i uvjerljive.

Iz navedenog se da zaključiti kako su priče Hughu Loftinga, primjereno štivo koje se može ponuditi učenicima razredne nastave. Prema mnogim istraživanjima,

djeca te dobi uživaju čitajući priče s likovima životinja te priče u kojima su glavni likovi djeca. (Mendeš i Vidović Schreiber, 2017) Iako u Loftingovim pričama glavni lik nije dijete, nego odrasli doktor Dolittle, autor je odradio dobar posao te neobičnom doktoru „izbrisao” loše odrasle osobine i tako oformio lik koji je blizak djeci i neiskvaren. Također, lik doktora Dolittlea i njegovi postupci u pričama, odličan su primjer poželjnog ponašanja te stoga mnogi opisi mogu poslužiti kao predložak za rad s učenicima i ostvarivanje ciljeva međupredmetnih tema.

Rezultati analize u ovome radu, uvelike su povezani s budućim radom učitelja u školama. Mnogi učitelji svakodnevno svjedoče kako učenici sve više stvaraju otpor prema naslovima s popisa obveznih lektira, a često je razlog tome promjena dječjih želja i potreba. O tome piše i autorica Bašić (2021) te naglašava kako ćemo, ukoliko ne promijenimo pristup lektiri, izgubiti mnoge mlade čitače. Stoga, je zadaća učitelja učenicima ponuditi razne druge naslove, koji se ne nalaze na popisu obaveznih lektira, a svejedno su poučni i mogu poslužiti kao sredstvo za postizanje odgojno-obrazovnih ishoda.

Stoga bih ovaj rad zaključila sljedećim citatom: „Ljudska težnja za pričom svevremenska je. Tu se ništa nije promijenilo” (Bašić, 2021: 39) te naglasila kako želja za čitanjem još uvijek postoji, a na učiteljima je da je prepoznaju i odgovore na dječje potrebe.

9. LITERATURA

1. Bašić, I. (2019). *Što je smisao nastave književnosti?* Zagreb: Balans centar za logopedagogiju i biblioterapiju.
2. Crnković, M. (1984). *Dječja književnost*. Zagreb: Školska knjiga.
3. Crnković, M. (1987). *Sto lica priče*. Zagreb: Školska knjiga.
4. Civardi, A., Dunbar, J., Petty, K., Somerville, I. (2015). *Čarobne svjetiljke: priče koje čitate svojem djetetu kako bi potaknuli mir, povjerenje i kreativnost*. Zagreb: Planetopija.
5. *Dječja književnost. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje*. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2024. Pribavljeno 19.03.2024., sa <https://www.enciklopedija.hr/clanak/djecja-knjizevnost> .
6. Hameršak, M., & Zima, D. (2015). *Uvod u dječju književnost*. Zagreb: Leykam international d.o.o.
7. Hameršak, M. (2011). *Pričalice. O povijesti djetinjstva i bajke*. Zagreb: Algoritam.
8. *Kurikulum za nastavni predmet Prirode i društva za osnovne škole u Republici Hrvatskoj*. (2019). Pribavljeno 07.05.2024., sa <https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Publikacije/Predmetni/Kurikulum%20nastavnog%20predmeta%20Priroda%20i%20društvo%20za%20osnovne%20skole.pdf>
9. *Kurikulum za međupredmetnu temu Održivi razvoj za osnovne i srednje škole u Republici Hrvatskoj*. (2019). Pribavljeno 07.05.2024., sa https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_152.html
10. *Kurikulum za međupredmetnu temu Osobni i socijalni razvoj za osnovne i srednje škole u Republici Hrvatskoj*. (2019). Pribavljeno 07.05.2024., sa https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_153.html
11. *Kurikulum za međupredmetnu temu Građanski odgoj i obrazovanje za osnovne i srednje škole u Republici Hrvatskoj*. (2019). Pribavljeno 07.05.2024., sa https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_10_217.html

12. *Lektire.hr-pomoć pri pisanju lektira*. Pribavljeno 17.03.2024., sa <https://www.lektire.hr/autor/hugh-lofting/> .
13. Mendeš, B., Vidović Schreiber, T.T. (2017). *Dijete, knjiga i novi mediji*. Zagreb: Savez društava Naša djeca Hrvatske.
14. Perrow, S. (2010). *Bajke i priče za laku noć: Terapeutske priče za djecu*. Velika Mlaka: Ostvarenje.
15. Peruško, T. (2009). Suvremena teorija fantastike. *Quorum*, 100(5-6), str. 211-238.
16. Peruško, T. (2017). *O fantastici i fantastičnom. Izbor teorijskih rasprava o fantastičnoj književnosti*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
17. Peruško, T. (2018). *U labirintu teorija. O fantastici i fantastičnom*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
18. Pintarić, A. (2008). *Umjetničke bajke - teorija, pregled i interpretacije*. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet, Matica hrvatska.
19. Popek, I. (2021., 17. siječnja). *Važnost čitanja djeci*. Pribavljeno 06.05.2024., sa <https://www.predskologija.com/vaznost-citanja-djeci/>
20. Puljak, A. (2014., 22. kolovoza). *Biblioterapija: knjigom do zdravlja*. Nastavni zavod za javno zdravstvo dr. Andrija Štampar. Pribavljeno 09.04.2024., sa <https://stampar.hr/hr/vase-zdravlje/biblioterapija-knjigom-do-zdravlja> .
21. Rudež, J. (2005). Biblioterapija. *Hrvatski časopis za teoriju i praksu nastave hrvatskoga jezika, književnosti, govornoga i pismenoga izražavanja te medijske kulture*, 3 (1-2), 99-131.
22. Solar, M. (2006). *Rječnik književnog nazivlja*. Zagreb: Golden marketing-Tehnička knjiga.
23. Solar, M. (2007). *Književni leksikon: pisci, djela, pojmovi*. Zagreb: Matica hrvatska.
24. Težak, D., Težak, S. (1997). *Interpretacija bajke*. Zagreb: Divič.
25. Težak, D. (1991). *Hrvatska poratna dječja priča*. Zagreb: Školska knjiga.
26. Todorov, C. (1987). *Uvod u fantastičnu književnost*. Beograd: Rad.

27. Visinko, K. (2005). *Dječja priča – povijest, teorija, recepcija i interpretacija*. Zagreb: Školska knjiga.

ANALIZIRANE PRIČE HUGHA LOFTINGA

1. Lofting, H. (1999). *Cirkus doktora Dolittlea*. Split: Marjan knjiga d.o.o.
2. Lofting, H. (1999). *doktor Dolittle na Mjesecu*. Split: Marjan knjiga d.o.o.
3. Lofting, H. (2001). *doktor Dolittleova karavana*. Zagreb: Škorpion.
4. Lofting, H. (2016). *Pripovijest o doktoru Dolittleu* (2. izd.). Zagreb: Znanje d.d.
5. Lofting, H. (2019). *Putovanje doktora Dolittlea*. Samobor: VF Libris.

PRILOZI

Slika 1: Hugh Lofting. Pribavljeno 17.03.2024., sa <https://vflibris.hr/autori/hugh-lofting/>.

Slika 2: Naslovna stranica knjige *Pripovijest o doktoru Dolittleu*. Pribavljeno 18.03.2024., sa <https://mozaik-knjiga.hr/proizvod/pripovijest-o-doktoru-dolittleu/>.

Slika 3: Ilustracija konja na pregledu. Lofting, H. (2016). *Pripovijest o doktoru Dolittleu* (2. izd). Zagreb: Znanje d.d.

Slika 4: Ilustracija majmuna na cijepljenju. Lofting, H. (2016). *Pripovijest o doktoru Dolittleu* (2. izd). Zagreb: Znanje d.d.

Slika 5: Ilustracija Gurnime-Povuciga. Lofting, H. (2016). *Pripovijest o doktoru Dolittleu* (2. izd). Zagreb: Znanje d.d.

Slika 6: Ilustracija štakora koji upozoravaju Doktora da brod tone. Lofting, H. (2016). *Pripovijest o doktoru Dolittleu* (2. izd). Zagreb: Znanje d.d.

Slika 7: Naslovna stranica knjige *Putovanja doktora Dolittlea*. Pribavljeno 03.04.2024., sa [putovanja doktora dolittlea - Pretraži Slike \(bing.com\)](#)

Slika 8: Naslovna stranica knjige *Cirkus doktora Dolittlea*. Lofting, H. (1999). *Cirkus doktora Dolittlea*. Split: Marjan knjiga d.o.o.

Slika 9: Doktor pregledava lisicu. Lofting, H. (1999). *Cirkus doktora Dolittlea*. Split: Marjan knjiga d.o.o.

Slika 10: Radnici masiraju slona. Lofting, H. (1999). *Cirkus doktora Dolittlea*. Split: Marjan knjiga d.o.o.

Slika 11: Natpis ispred Umirovljeničkog doma za stare konje. Lofting, H. (1999). *Cirkus doktora Dolittlea*. Split: Marjan knjiga d.o.o.

Slika 12: Teodozija izvodi smetnju. Lofting, H. (1999). *Cirkus doktora Dolittlea*. Split: Marjan knjiga d.o.o.

Slika 13: Naslovna stranica knjige *Doktor Dolittleova karavana*. Pribavljeno 06.04.2024., sa <https://citajknjigu.com/shop/proizvodi/doktor-dolittleova-karavana>

Slika 14: Pelikani na probi kostima. Lofting, H. (2001). *Doktor Dolittleova karavana*. Zagreb. Škorpion.

Slika 15: Doktor liječi kanarinčevu grlobolju. Lofting, H. (2001). *Doktor Dolittleova karavana*. Zagreb. Škorpion.

Slika 16: Doktor Dolittle i njegovi ljubimci kao publika na kazališnoj predstavi. Lofting, H. (2001). *Doktor Dolittleova karavana*. Zagreb. Škorpion.

Slika 17: Gic-Gic na laštenju papaka. Lofting, H. (2001). *Doktor Dolittleova karavana*. Zagreb. Škorpion.

Slika 18: Psić u šetnji. Lofting, H. (2001). *Doktor Dolittleova karavana*. Zagreb. Škorpion.

Slika 19: Naslovna stranica knjige *Doktor Dolittle na Mjesecu*. Pribavljeno 10.04.2024., sa <https://www.aukcije.hr/prodaja/Knjige-i-tisak/Knjige-za-djecu/Literatura-za-mlade/404/oglas/DOKTOR-DOLITTLE-NA-MJESECU-Hugh-Lofting/4924024> .

Slika 20: Skakavci s povojima. Lofting, H. (1999). *Doktor Dolittle na Mjesecu*. Split: Marjan knjiga d.o.o.

Slika 21: Noćni leptir. Lofting, H. (1999). *Doktor Dolittle na Mjesecu*. Split: Marjan knjiga d.o.o.

Slika 22: Doktor razgovara sa stablima. Lofting, H. (1999). *Doktor Dolittle na Mjesecu*. Split: Marjan knjiga d.o.o.

Slika 23: Kićeni ljiljani. Lofting, H. (1999). *Doktor Dolittle na Mjesecu*. Split: Marjan knjiga d.o.o.

Slika 24: Veličina kićenih ljiljana. Lofting, H. (1999). *Doktor Dolittle na Mjesecu*. Split: Marjan knjiga d.o.o.

Slika 25: Čovjek s Mjeseca. Lofting, H. (1999). *Doktor Dolittle na Mjesecu*. Split: Marjan knjiga d.o.o.

Slika 26: Veličine Čovjeka s Mjeseca. Lofting, H. (1999). *Doktor Dolittle na Mjesecu*. Split: Marjan knjiga d.o.o.